

הישיבה המאה-ושישים-ושמונה של הכנסת השמינית

יום שני, כ"ד אייר תשל"ה (5 מאי 1975)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(תיקון), תשל"ה-1975 — מטעם חברי-הכנסת ש. לוינ; ג. חוק לעידוד השקעות (חברות עתירות הון) (תיקון), תשל"ה-1975, מטעם של חברי-הכנסת א. אפרת, ע. אמוראי, א. רונן, מ. שחל; ד. חוק לתיקון פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), תשל"ה-1975 — מטעם חברי-הכנסת מ. נסים.

כן הונחה חוברת מילואים לנאום שרה-הסעד מר מיכאל חוני על תקציב משרד הסעד לשנת הכספים 1975.

היו"ר י. ישעיהו:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורך:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת, לדיון מוקדם: א. חוק ביטוח ספורטאים, תשל"ה-1975 — מטעם חברי הכנסת א. אולמרט, ז. המר, א. כץ, ד. קורן, י. שריד; ב. חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב)

ב. הצעת סיעת הליכוד להביע אי-אמון לממשלה

תביעת המבקר היא לעשות. וממשלה זו לא עשתה בגלל אולטימטום או אדישות, או חוסר כשרון, או סתם רשלנות, או כולם יחד. מי שיעיין בדו"ח המבקר ייווכח: ממשלת רבין, בתחום הניהול והביצוע הכושלים, היא באמת ממשלת-המשך. על כך העיד גם שר לשעבר שהיה ממונה על משרד ההסברה, גם הוא לשעבר: "דרך עבודתה של הממשלה אינה הולמת את הצרכים המידיים של מדינת ישראל", הוא התריע אז על הע"דר נזהלי מעקב בכתב שיחייבו דיווח שוטף על ביצוע החלטות הממשלה. וגם הוא ראה שאי-אפשר לשנות ממשלה זאת מבפנים.

אל תגידו: כולנו אשמים. עובדי מדינה רבים, נא-מנים ומסורים, אינם אשמים. אבל גם אל תתחמקו בתירוץ שהמדובר בתופעות שוליות. המדובר כבר איננו בשוליים. ובעניינים כאלה אין מקום לשום שו"ל. והרי אין משרד ממשלתי שבו לא פשה הנגע. מגפה מדבקת של שחיתות, ביזבוב, שלומיאליות ובט-לנות — כך מתגלים פני הביצועים של הממשלה.

במשרד האוצר מעורעת הבקרה על המערכת הפי-נאנסית. רישומים בלתי-מהימנים לגבי מזומנים. העדר מידע מעודכן לגבי חובות המדינה. תשלום הפרשי הצ-מדה על יתרות חובה בחשבון הסילוקים. רווחים מופ-רים לבנקים על חשבון חסכוניות מפקידים בתכניות הצמדה, וזאת גם בתקופת כהונתה של ממשלה זו.

במשרד המסחר והתעשייה — העלאות מחירים בלי בדיקת תחשיבים והלוואות פיתוח בלי פיקוח. זה מתייחס גם לממשלה זו.

במשרד הבריאות — תשלומי-יתר, מעל לסכומים שאושרו, בשיעור 32 מיליון לירות וגם, דווקא במשרד

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, הסעיף הראשון בסדר-היום של ישיבה זו — הצעת סיעת הליכוד להביע אי-אמון לממשלה. רשות הדיבור לחברי-הכנסת ארידור.

יורם ארידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים האלה — כאילו אין ממשלה בישראל. איש הישר בעיניו יעשה. זעזוע בנפש ודאגה בלב פקדו את כל בית ישראל כיום ב' שעבר, כאשר פורסמו פורשו לרא-שונה ממצאי דו"ח מבקר המדינה מס' 25. זעזוע — לגבי גילויי העבר; דאגה — כאשר לצפון בעתיד. אכן גם בעבר ידענו פרשיות ביזבוב, שוחד ושחיתות. לאחרונה, כמו הפטרת השבוע יש גם פרשיות השבוע. וכמו ההפטרות, גם הפרשיות חוזרות על עצמן. אך היום המדובר כבר איננו בפרשה זו או זו, אלא בשי-טה הכלכלית, החברתית והמוסרית שדישנה, הצמיחה, היונה וגידלה את הפרשיות כולן. המדובר הוא במשטר המקיים את השיטה המצמיחה את הביזבוב, המפרנסת את השחיתות. היום המדובר הוא בממשלה האחראית להמ-שך קיומו של המשטר הזה. לממשלה זו אנו מציעים היום אי-אמון.

אל תתחמקו בתירוץ כי זוהי ממשלה חדשה. הממ-שלה כבר איננה כל כך חדשה, ואילו המערך השולט בה מיושן מאוד. דו"ח מבקר המדינה מתייחס בפירוש ובפירוט גם לפעולותיה, מעשיה ומחדליה של ממשלה זו. המבקר הוא הקובע בדו"ח, שהממצאים הנוגעים למערכת הפינאנסית שלנו מדאיגים במיוחד. והמבקר הוא התובע מממשלה זו לבצע מה שלא ביצעה עד עתה — רפורמה מקיפה בניהול הפינאנסי של המדינה.

כל העם, גם שכבות המצוקה, נדרשו על-ידי הממשלה לקרבנות כלכליים ובימים אלה תלוי עתידנו לא רק בכוחו הצבאי אלא גם בחוסנו המוסרי.

להידרדרות זו אחראים גם מי שלא שיתפו עצמם במעשי הביזבז והשחיתות, אך יכולים היו למנוע אותם, מחובתם היה למנוע אותם, אבל לפי הדין-חשבון של המבקר לא מנעו אותם. הרי אין די בכך ששר יהיה אדם ישר — עליו להיות גם יעיל. אין די בכך שהשר עצמו לא יהיה מושחת — עליו למנוע, בפיקוח מת-אים, התנהגות פסולה של אחרים.

השיטה היא אשר איפשרה את מעשי הביזבז והשחיתות. אינני יודע אם מצא משהו הגדרה לשיטה, אבל אתן הגדרה משלי: קודם — יד לוחצת יד; אחר כך — יד רוחצת יד; ולבסוף — יד מוחצת יד. בשעה שהמשק מנוהל בצורה ריכוזית, טובות-הנאה מחולקות על-ידי שלטון כלכלי כליכול והשלטון מעניק מחס-דיו למקורביו — אזי השחיתות פורחת.

הליכוד תובע היום גם רפורמה וגם אחריות. אנו תובעים רפורמה יסודית בסדרי המינהל בישראל — בתיכנון, בביצוע ובפיקוח. הנהלת חשבונות מסודרת שדורשים מכל נישום קטן, צריך שתחול גם על הממשלה. חישוב תקציבי מדויק שנתבע מכל עקרת-בית, צריך שיחול גם על השרים. חסכון שנתבע היום אורח, צריך שהממשלה תשמש לו דוגמה טובה, אך היא משמשת לו דוגמה רעה. על הממשלה להסכים גם להרחבת סמכויות הפיקוח והביקורת של ועדות הכנסת. אין להבין למה מסרבים לזאת. על הממשלה להנהיג גם בביתה פנימה פיקוח שוטף על תיקון ממצאי הביקור-רת. אך אין להבין למה המתנה הממשלה בהחלטה זו עד אחר-מול הדין-חשבון של המבקר מונח לפני שר האוצר זה כשלושה חודשים, מאז אמצע פברואר, אם כי לכנסת הוגש לפי החוק רק בשבוע שעבר. אני מקווה ומביע תקוותי זו, שלהבא תתעורר הממשלה לפעולה עוד קודם שהאופוזיציה מגישה הצעת אי-אמון. אבל אם הצעת אי-אמון מעוררת ומדרבנת את הממשלה לפעולה — אולי כדאי להרבות בהצעות כאלה.

קראתי היום, אדוני שר האוצר, שאתה תודיע כי התרשלות בביצוע המלצות מבקר המדינה תיחשב לעבירה משמעתית. קשה לי להבין מה היה עד עכשיו בממשלה זו: האם חילקו על התרשלות כזאת צל"שים, עיטורי מופת?

הוויכוח היום, אדוני ראש הממשלה, הוא עם האופוזיציה אבל לא עם האופוזיציה בלבד. הוויכוח של הממשלה היום הוא עם העם ועם דעת הציבור, ותאזינו להם. הוא ויכוח עם העתונות, גם העתונות הקואליציונית, ותקראו אותה. הוויכוח הוא עם המבקר, ותשמעו אותו. כל מה שאנו אמרנו במשך שנים — אושר. אין אנו מאושרים מן האישור הזה, אבל עובדה שאושר.

ובאשר לאחריות: הליכוד תובע אחריות בארבעה תחומים — אחריות פוליטית, אם בוצע פשע; אחריות משמעתית, במקרה של פגיעה בנחלת התקין; אחריות אורחית לפיצי, אם היתה רשלנות רבתי שגרמה נזק כספי; ואחריות פאראמנטארית, אם היה ביצוע כושל.

הבריאות, הלנת שכר העובדים ורבבות לירות פיצויים. זה חל גם לגבי ממשלה זו.

במשרד הקליטה — העדר מידע על דירות שנשכרו לעולים ותשלום שכר דירה בעד דירות פנויות במשך כשנה, זה חל גם על ממשלה זו.

במשרד החוץ — מאשים המבקר: מחלקת הכספים אינה מנהלת חשבונות מסודרים על התשלומים בפני-על. קשה לעמוד על הסכומים ששולמו למטרה זו או זו, ושוב, זה מתייחס גם לממשלה זו.

במשרד הבטחון — אנו יודעים, מה שקורה שם נמר-צא כבר בעניינים מסוימים בתחום הפעילות של מש-רד המשפטים ומשרד המשטרה.

וכך הלאה, לאורך ולרוחב, לאורך אלף עמודי הדין-חשבון של המבקר ולרוחב כל עשרים משרדי הממשלה.

עד כאן הציטוטים, אבל לא אמשיך לצטט מהדין-חשבון של המבקר. זהו הביצועים ומישהו חייב לשאת באחריות על הביצועים הזה. הכשלון איננו, ואיננו יכול להיות, יתום — אם כי כמו לגבי הדין-חשבון של ועדת-ארגנט, כך גם לגבי הדין-חשבון של ה"ד"ר נבנצאל הממשלה רוצה לייתם את הכשלון.

ממצאי המבקר מחזירים בהיקפם. ממש ג'ונגל בין-משרדי, באלאגאן ממוסד ומאורגן. אפילו העתון הקואליציוני "דבר" הדועז וכתב במאמר ראשי: "זהו אחד הדו"חות הקשים והחמורים ביותר שהוציא מבקר המדינה מתחת ידו, ואולי הדו"ח החמור ביותר. הרו-שם הוא כי בתחום המינהל התקין, סדרי הפיקוח הכספי ותיקון הליקויים, לא זו בלבד שלא צעדנו קדימה אלא אף נסוגנו אחורה".

אלה דברי "דבר". אין כמעט משרד ממשלתי שלא נתגלו בו ליקויים חמורים: משרד האוצר, משרד המסחר והתעשייה, משרד השיכון, משרד הבריאות, משרד המשטרה, משרד הבטחון, רשות השידור, משרד התיירות ועוד. אלה לא רק קביעותינו שלנו, אלא זאת מאשר אפילו "דבר". ומסכם תחון המערך: "ריבוי הליקויים החמורים ופיזורם הרב מוכיחים כי הבעיות הן חמורות ומחייבות טיפול שורש". אפילו "דבר" תובע טיפול שורש, והצדק עמו. אולם דרוש לא רק טיפול שורש אלא גם ניקוי ראש. זה כזה, משמעותם אחת: החלפת הממשלה, על ראשה ושריה. הם לקו בחור-סר אחריהם ציבורית ועליהם לשאת באחריות פאראל-מנטארית.

הבעיה היא כלכלית ומוסרית. מבחינה כלכלית מוא-מד הנזק, פרי הביזבז וחוסר היעילות, הבאלאגאן וה-ג'ונגל המינהלי, במיליארד לירות לשנה. זהו אומדן הנזק הנגרם על-ידי מעשים בלתי-תקינים המתבצעים בגופים ציבוריים. הדין-חשבון של המבקר הוא הספר היקר ביותר בישראל — מיליארד לירות. כל עמוד מא-לף העמודים של הדין-חשבון מייצג מיליון לירות שבוזבזו. מיליארד לירות שהלכו בתוהו זה יותר מכל פרשת שחיתות שמתגלה ומסעירה את הציבור.

אולם הבעיה אינה רק כלכלית. השאלה איננה רק כמה כסף יורד לטמיון. זוהי מעל לכל בעיה מוסרית. אנו עם הנמצא במצוקה, במלחמה, במצור ובבידוד.

הלאומי. כל אלה נוספו לביקורת על סדרי המינהל אשר, כאמור, מצאה ביטוי חמור לא פחות בדינים וחשבונות קודמים.

את תשובתי היום להצעת אי-האמון אני רוצה לייחד לשני נושאים מרכזיים: האחד הוא לגופו של עניין, כלומר פעולתנו לחיקון ליקויים המתגלים בדין וחשבון ועמדתנו לגבי נושאים עקרוניים העולים מתוכו. ובחלק השני אדרש לעצם הצעת אי-האמון. הממשלה בכלל, ומשרד האוצר בפרט, התייחסו תמיד ברצינות רבה למסקנות המבקר. עובדה היא כי על כך עמדה גם הוועדה לענייני ביקורת המדינה. בסיכומיה המצורפים לדין וחשבון האחרון של המבקר, בעמוד 993, נאמר: "הוועדה לענייני ביקורת המדינה מציינת, על-פי פרקי המעקב שבדינים וחשבונות השנתיים של מבקר המדינה ועל-פי דין וחשבון הביצוע של שר האוצר, כי בנושאים שסיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים, שאושרו ואומצו על-ידי הכנסת, התייחסו אליהם, ננקטו פעולות לחיקון הליקויים בהתאם להמלצות ועדת הכספים".

(חברי הכנסת י. מודעי קורא קריאת ביניים)

אני לא הפרעתי לאיש. הקשבתי.

לא אעלים מכך שהוועדה ציינה גם כמה נושאים שבהם לא היתה התקדמות מספקת. גם בוועדת הכספים יושבים החברים שלכם. אני רוצה גם לצטט שורות מספר שאמרה ועדת הביקורת של הכנסת, ברשות הליכוד, על פעולות האוצר בנושא זה.

(חברי הכנסת י. קרגמן וי. הורביץ קוראים קריאות ביניים)

אני מצטט: "הוועדה לענייני ביקורת המדינה" — שחברך עומד בראשה — "מציינת בחיוב את פעולתו של אגף הפיקוח הכללי במשרד האוצר לחיקון הליקויים שהועלו על-ידי הביקורת. הוועדה קובעת כי אגף הפיקוח הכללי במשרד האוצר עושה בהתמדה הן לחיך קון הליקויים והן להעלאת רמת המינהל בשיפור ויישול ניהולם ובפעולות הדרכה במשרדי הממשלה השונים. כל זאת ברוח המלצותיו של מבקר המדינה". אין אני בא ללמוד מאלה שאנו פטורים ממאמץ נוסף. להיפך, בהחלטת שקיבלה אתמול הממשלה נאמר: א. יינקטו פעולות מיידיות לחיקון ליקויים מינהליים שהצביע עליהם מבקר המדינה; ב. משרדי הממשלה ידווחו לשר האוצר אחת לשלושה חודשים על פעולותיהם בעקבות הדין וחשבון; ג. אגף הפיקוח הכללי באוצר יחזיק ויגביר את המעקב אחרי תיקון הליקויים במשרד רדי הממשלה; ד. יחזיקו יחידות הביקורת הפנימיות בכל משרדי הממשלה; ה. יוטל על נציגי שירות המדינה להפיק את הלקחים המינהליים והמשמעותיים מדין וחשבון הביקורת, לרבות מניעת התרשלות בביצוע התיקונים, וכן חקירה והעמדה לדין על עבירות בנושא טוהר המידות; ו. שר האוצר ידווח לממשלה על הפעילות שנקטו בעקבות הדין וחשבון מבקר המדינה והממשלה תמשיך את הדיון בנושא.

אנו נעשה לחיזוק הביקורת, הן זו שבשעת המעשה, כלומר ביקורת פנימית שוטפת, והן זו הבאה לוודא שאמנם תוקנו ליקויים שנחשפו על-ידי מבקר

הממשלה מכירה באחריות הפלילית, מתקדמת לקראת האחריות המשמעית, אך מתעלמת מהאחריות האזרחית ומתנגדת לאחריות הפארלאמנטרית.

אנו חוזרים ותובעים, במקרים פליליים ומשמעתיים, הבאת האשמה לדין למען ביעור הנגע. בקשר לכך ברצוני להציג שאלה לממשלה, אם תוכל להשיב עליה היום: כמה אנשים הובאו לדין משמעתי עד היום בקשר לדברים שנחגלו בדין וחשבון של מבקר המדינה? נגד כמה אנשים נפתחו הליכים משמעתיים עד היום?

דבר שני, חקיקת חוק שיטיל אחריות אזרחית לפי צווי על מי שנאשם כי הפר בידיעה ובזדון הוראות נוהל ועל-ידי כך שיתף עצמו בביזבוז המיליארד. אנו תובעים אחריות אזרחית, אך הממשלה מתעלמת.

שלישית, אנו תובעים את התפטרות הממשלה ובחירות חדשות לכנסת, משום שלא די לפגוע ביושמים אלא צריך לייבש את הביצה. לא ייתכן תיקון הליקויים על-ידי אלה שאחראים להם — המשטר. המערך שיצר אותם לא יוכל לחסל אותם, כשם שניקסון לא רצה ולא יכול היה לרדוף את האחראים לפרשת ווטרגייט. הנסיון הוכיח זאת, ואף זאת: שלטון בלתי-מתחלף מעודד, בעצם התמדתו, ביזבוז ושחיתות. לורד אקטון אמר ששלטון משחית, ושלטון מוחלט משחית באופן מוחלט. על כך אפשר להוסיף תוספת לקח ישראלי: שלטון מתמיד — משחית בהתמדה. זהו הלקח.

השאלה הממשלה הנוכחית על כנה, על המערך השולט בה, פירושה שעל האחראים להידרדרות יוטל תפקיד תיקון המעוות. אין הם מסוגלים לכך. לא ייתכן כי הנאשמים יהיו השופטים. את פסק-הדין הציבורי על הממשלה זו צריך להפיק לא בדין הכנסת שהביעה לה אמון, אלא בידי העם עצמו, בבחירות.

תפטר הממשלה ותיכנסנה בחירות. יתנו האחראים את הדין הציבורי בפני העם. יאמר העם את דברו ויחרוך את משפטו.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה בשם הממשלה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדין וחשבון השנתי של מבקר המדינה ממקד, מטבע הדברים, את תשומת-הלב בתופעות השליליות העולות מהפעילות הענפה של הממשלה.

בשנה זו עורר הדין וחשבון, ובמיוחד דברי המבקר שנלוו אליו, הדים רבים מן הרגיל. אין ספק שהאווירה הציבורית שבה אנו שרויים מבטיחה תהודה רבה לליקוי בודד שנחשף, ועל אחת כמה וכמה אלף עמודים ויותר החושפים פגמים בתחומים רבים.

אין אני סבור שהדין וחשבון האחרון עולה בגיוייו על הדינים וחשבונות הקודמים, שאף בהם נתגלו דברים קשים וטעוני תיקון. אלא שהפעם נתלו הדין וחשבון הערות שאופיינו עקרונות והן מתייחסות להחלטות שקיבלו הממשלה והכנסת בנושאים כגון גיוס הון, מתן אשראי מכוון, תקציבים נוספים והחוב

עניין מסוג אחר לגמרי, שהוא רובו ככולו פרי מצב נתון, ומדיניות המוכתבת על-ידו, הוא גדלו והרכבו של החוב הלאומי. אני שותף לדאגה שהביע המבקר לגדלו של החוב הלאומי הפנימי והחיצוני ולא אחת התריעו שיי האוצר שלפני על הסכנה הנובעת מגידולו המתמיד של החוב. אולם עלינו לזכור כי בבית זה ובין מציעי ההצעה נמצאים רבים המבקשים תמיד להגדיל הוצאות בטחון ולהפחית בעול המיסוי ואז התוצאה הבלתי-נמנעת היא פער בין ההכנסות ממסים לבין ההוצאות כולן, ולא נותר לממשלה אלא לממן חלק נכבד מהוצאותיה על-ידי מילווה.

אך טעות היא להציג את החוב כאילו הוא עומד בפני עצמו. דומה הדבר להצגת צדו האחד, צד ההתחייבות של המאזן. חובה היא לבחון גם את הנכסים. כנגד 25,000 לירות חוב לאומי לנפש עומדים נכסים בתחומי החברה, הכלכלה, הבטחון, שהם המבטחים את הפרעון. הכספים הוצאו לתשתית כלכלית וחברתית, שכתוצאה מקיומה אנו יכולים לפרוע חובות היום ולהמשיך בפרעונם גם בעתיד. עובדה ראויה לציון היא ששיעור התשלומים השנתיים לפרעון החוב הלאומי כחלק מהתוצר הלאומי הגלמי וכחלק מתקציב המדינה נשאר יציב בשנים האחרונות. פירושו של דבר שהכספים שלווינו בארץ ובחוץ-לארץ נוצלו בדרך יעילה לפיתוח המשק, ראיה לכך היא נכונותם של מוסדות בין-לאומיים להלוות לנו כספים ואף להעמידנו לא אחת כדוגמה לניצול מוצלח של מילווה.

כל שאמרתי אינו בא לגרוע כהוא-זה מהדברים הנכונים, ובחלקם גם החמורים, הכלולים בדיווח-שבון.

יגאל הורביץ (הליכוד):

למשל, מה הם הנכונים?

שרי-האוצר י. רבינוביץ:

למותר לציין שאני רואה כתפקיד ראשון במעלה של הממשלה בכלל, ושל משרד האוצר בפרט, לשקוד על שיפור תהליכי המינהל. כדי שנוכל לעשות עוד יותר בתחום זה קיבלה אמש הממשלה החלטת שיעקרה חיוק הביקורת לשלביה, ואותה כבר קראתי לפני-כך. סעיף מיוחד בהחלטה זו מתייחס למקרים שבהם יש חשש כלשהו לפגיעה בטוהר המידות, ואחזור עליו. נוסח ההחלטה אומר: "להטיל על נציגי שירות המדינה להפיק את הלקחים המינהליים והמשמעתיים מדינים וחשבונות של ביקורת, לרבות מניעת התרשלות בביצוע התקנים, וכן חקירה והעמדה לדין על עבירות בנושא טוהר המידות".

אלא שאנו מאמינים כי מקרים כאלה של התרשלות, ובוודאי של שחיתות, הם מיעוט שבמיעוט. לעומת זה מבקשים מגישי הצעת האי-אמון לקבוע, וזאת לכי-אורה בשמו של המבקר; כי המינהל כולו פגוע, כי לא נעשה לריפוי הנגעים. הבאתי כמה מדברי הכנסת המשבחים פעולות הממשלה לתיקון ליקויים מינהליים ויעידו על כך דינים-וחשבונות שנתיים המורים על תיקון הליקויים, דינים-וחשבונות שכולם, אגב, הוגשו גם לוועדת הכספים עוד לפני היות הוועדה לביקורת המדינה. אולם נראה לי שלא בעובדות עסקינו. כאשר מדובר בדיווח-שבון על שנה שמחציתה עמדה בסיומן מלחמה כבדה, קשה שלא לראות בהצעה זו קנטרנות לשמה. בוודאי יש מקרים של שחיתות. האם אבוא לטעון

המדינה. יש ליקויים שעליהם מצביע המבקר שתי-קונם כבר החל, אך הם יכולים להיעשות רק בהדרגה. הקשרים עם מערכת הבנקאות הם דוגמה לכך.

כמו בארצות מפותחות אחרות כן גם בישראל גדל והולך חלקה של מערכת הבנקאות בגיוס כספים בשוק ההון למימון פעולות הממשלה. פעולות כספיות של הממשלה מתבצעות על-ידי הבנקים, ובדרך זו מושג צימצום בהליכים ביורוקרטיים ומונצלת התמחותם של הבנקים בתחום זה. תכניות החסכון לטווח ארוך, המקיפות מאות אלפי אזרחים המפוזרים על פני כל הארץ, מתבצעות הלכה למעשה על-ידי סניפי הבנקים, ומובן שהירתמותם של הבנקים לעידוד החסכון ולגיוס ההון בשביל הממשלה אינה בלתי-תלויה ברווח שהבנקים מפיקים מפעולות אלה. אנו בעיצומו של תהליך שנועד להקטין את הרווח שיש לבנקים בביצוע פעולות בשביל הממשלה. בפעולה זו התחלנו לפני יותר משנה. הפחתנו עמלות ההפצה בגיוס כספים על-ידי איגרות-חוב ואנו עומדים לפני סיום משא-ומתן על הקטנת העמלות של הלוואות בערבות המדינה שמבצעים הבנקים.

בנושא הבנקים, ובמיוחד עידוד החסכון באמצעות, מצויה הפרובלמטיקה האופיינית גם לעניין ההצמדה. במלים אחרות, השגת מטרה מרכזית מותנית בהסדרים העלולים לפעמים להיות מנוגלים לרעה, אלא שעלינו לבחון את הנושא משני צדדיו, תוך שקילת החיוב והשלילה זה כנגד זה. אין ספק, ההצמדה לאינדקס המובטחת לחסכון לטווח ארוך, במסגרת קופות פנסיה, קופות תגמולים, תכניות חסכון לשיכון, חינוך וכדומה, היא תנאי הכרחי להשגת חסכון פיננסי בהיקף הנכבד שאליה הגענו. הבטחנו איפוא לחוסך את ערך כספו. מצד שני גייסנו כספים, שלהם חלק נכבד במימון ההוצאות הציבוריות. לולא נחסכו, היו כספים אלה מג-בירים את הצריכה הפרטית ואת ההוצאים האינפלציוניים.

בתקופה זו של תנודות חריפות באינדקס המחירים קיימת סכנת ניצול לרעה של מכשיר ההצמדה; אין ספק. נקודה זו לא נעלמה מעיני האוצר. עוד בסוף 1973 יזם משרד האוצר שינוי בבסיס המדד שיש בו כדי לצמצם תופעה זו, וועדת הכספים של הכנסת אימצה רק חלק מההצעות שהועלו כבר אז.

גיוס ההון, לרבות נושא ההצמדה, נמצא אצלנו בבחינה מתמדת. אנו מפעילים שינויים והחמרות מדי פעם, אך עלינו להיזהר מפגיעה במכשיר חיוני זה, ולא — נמצא עצמנו סוחרים את המקור לחסכון ולמימון הוצאות ציבוריות חיוניות. בתקופה שבה התנאים משתנים בקצב מהיר ובתנאי אינפלציה מהירה טבעי שמוגשים תקציבים נוספים. כל השינויים בתקציב המדינה, לרבות תקציבים נוספים, אושרו על-ידי הכנסת כחוק. היוקדות לתקציבים נוספים היא, כידוע, בתחום המדיניות ולא בתחום המינהל, ואני בטוח שכולנו נקדם בברכה תנאים שבהם תקציבים נוספים לא יהיו כורח המציאות. לעומת זאת סדרי התיקצוב וביצועו הם עניין מינהלי, אשר בו יש מקום לשיפורים ושינויים גם בנסיבות הקיימות. וכדי לזרז תהליך שכבר החי-לוננו בו יוקם צוות שיבדוק את מבנה התקציב המדינה, את השיטות ואת הליכי התיקצוב.

שוט גזל ושווד. בשפתו של אחד מסופרינו הנכבדים: שחיתות פלוראליסטית מבחינת נושאים, מבחינת תדיר, רותה, מבחינת המעורבים בה ומבחינת דרכי הביצוע.

בראשית השנה, בראיון שהעניק לשידורי ישראל בתכנית "על מספרים ואנשים", העריך מבקר המדינה את הנזק ממעשים לא תקינים בלבד, המתבצעים בגופים ציבוריים בישראל, במיליארד לירות לשנה, אבל במסגרת בת עתונאים שקיים מבקר המדינה בשבוע שעבר כבר התריע המבקר על המשטר והשיטה הפינאנסית בכלל. תם. המבקר הביע דעתו: "העושים מעשים פליליים בענייני ציבור בזמן כזה גורמים נזק הדומה לזה שגורמים בוגדים". אך יותר מכל מזעזע תיאורו של המבקר את השיטה: "כאשר הממשלה מוציאה כסף רב ובישראל דוהרת אינפלציה — הלוואה לא צמודה בריבית רגילה היא מתנה למחצה, לשלש ולרבע; כאשר בניגוד להנמקות הממשלה, תקציב מדינה נוסף משמש לא רק למימון מלחמה אלא גם להגדלת הוצאות רבות אחרות, לא כולן חיוניות; כאשר הסדרים שנקבעו בכבר על-ידי האוצר בתנאים שונים נשארים בתקפם ומן רב וממשיכים לגרום לעיוותים; כאשר במערכת הבטחון הסגור נעשות עיסקות-ביש ברכש; כאשר קצינים ופקידים עוברים, במתכונן מראש, משולחן המזון לשולחן הספק; כאשר הרווחים הקלים והגדולים של הבנקים משפיעים בכיוון אינפלציוני על תנאי השכר במשק בכלל; כאשר חתימה של פקיד יוצרת זכויות, יש מאין; כאשר שתיים כפול שתיים שווה חמש; כאשר האינפלציה פגעה אפילו באסטרונומיה — איך יכול להיות הכל תקין וכל אדם להישאר ישר?".

התשובה לשאלה נוקבת זו של מבקר המדינה קודרת והיא מפורטת בדו"ח מס' 25 שהניח בשבוע שעבר על שולחן הכנסת. אין זה דו"ח הביקורת השנתי הראשון במדינת ישראל, אך עובדה היא כי מדי שנה הולך הדו"ח ומקדיר, הולך הדו"ח ומתכרס. השנה אין הוא יחיד. קדמו לו דו"חות ביקורת על רשויות מקומיות, וביקורת מסמרת שער על התאגידים הממשלתיים. מקבילים לו פרשיות מסחררות התלויות ועומדות בערכאות, בחקירה ובמשפט.

חברי הכנסת, המינהל הממשלתי פגוע זה מכבר והנגע הולך ומתפשט, מן המינהל הממשלתי אל תוך התשתית האזרחית וחוזר חלילה אל המינהל הממשלתי. עבריינות ושלמונים אינם ניתנים למיזן ממש כשם שהצדק איננו ניתן לחלוקה. לפיכך גם אם היקפו של הנגע עדיין מצומצם, איעקירתו על מניעיו וגורמיו, אי-עצירתו ואי-רספיון בהכרח יובילו להתפשטותו. ותהליך זה מואץ עתה עקב המתח הבטחוני, הלחצים החברתיים והפער הסוציאלי שאנו נתונים בהם.

אדוני היושב-ראש, לא נעלמו מעינינו צידוקי הדיו: נימוקי העשייה, הפיתוח והתנופה; הנימוקים של עיוותים הכרחיים בעבר בשירות המדינה-בדרך, של הפליות רצויות לטובת הכלל ושל שגיאות אנושיות בתהליך היצירה והכניין בחינת "אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא". אנו קוראים גם רמזי הצטדקות בחינת "שגיאות מי יבין" מסגרות נקני" כגון הצטרפותו של שר הבטחון בטענה מזוהה שביקורת משרדו היא שגילתה את השוחד והשלמונים. גם ההודעה, עם כל

כי כאשר במנגנון של מפלגה מסוימת אדם אחד חטא, כל המפלגה מושחתת? האם כאשר מוסד מכובד מבקש — כפי שקראנו אתמול — מוראטוריום על חוברי תיו, פסולות כל פעולותיו החיוביות ותרומתו של אותו מוסד לבריאות הציבור?

חברי הכנסת, הממשלה אינה חשודה בכך שהיא עוברת בשתיקה על פגיעה בטוהר המידות. רשויותיה כולן ממצות את הדיון עם כל מי שחטא ולגבי כל חוטא ימוצה הדיון עד תום. אולם גדול המרחק מכאן ועד להשמצה כללית, השמצה כללית הפוגעת בכוח עמידתו של העם, המרפה ידיים, זורעת מבוכה ומחלישה את כוח רצונו להתמודד עם קשיים שעוד לפניו. השמצה זו מתעלמת בזדון מההישגים האדירים, הישגים שנישאו על כתפיהן של כל הממשלות הקודמות. אך מעל לכל עלינו להימנע מהטלת דופי בציבור הגדול של עובדי המדינה העושים במלאכה. להיפך — מבית זה צריכה לצאת החלטה, המחזקת ידיה של הממשלה המגסה להילחם בכל סימן של נגע השחיתות והחותרת בהתקדמותה של שיפור דרכי עבודתה. אנו חייבים לחזק ידיהם של עובדי המדינה העושים מלאכה קשה ומורכבת בביצוע המשימות המגוונות המוטלות על המנגנון הממשלתי. מינהל יעיל ותקין יקום לנו רק אם נדע לשמור על כבוד העובדים, אם נדע לשמור על המוראל ונקיפות הקומה של העובדים הראויים ליחס הוגן יותר משזכו לו באחרונה בתוך אווירה עכורה הגובלת לעתים ב"ציד מכשפות".

אשר להצעת אי-אמון בממשלה אין אני רואה לה בסיס ויסוד. דיווחי-השבוע המבקר תפקידו להדגיש את הליקויים, אך הממשלה נבחנת במאזן הכולל ובמאזניים אלה ההישגים הם המכריעים את הכף.

אני מבקש לדחות את הצעת אי-אמון.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, ועדת הכנסת קבעה שתימסרנה הודעות סיעות במקום דיון. ההודעות הן במסגרת 5—10 דקות. רשות הדיבור לחברי-הכנסת מודעי, ואחריו לחברי הכנסת לורינץ.

יצחק מודעי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 24 לחוק-יסוד: הממשלה, קובע: "הביעה הכנסת לממשלה אי-אמון וידיע על כך יושב-ראש הכנסת לנשיא המדינה, ורואים את הממשלה כאלו התפטרה ביום הבעת אי-האמון". לא אחת תהיתי: לאילו נסיבות ממלכתיות נזקק עד סעיף יבש זה? מה צריך, חלילה, לקרות במדינה כדי שהכנסת אכן תעשה בו שימוש? שניים הם יסודות קיומנו הלאומי: הכלי ומה שיש בו — המדינה, עצמאותה, גבולותיה, כבודה ומעמדה מחר גיסא, והשלטון הדמוקרטי, טוהר החיים, איכות החיים, שוויון ההזדמנויות לכל והדאגה לחלש מאידך גיסא. על שני אלה מופקדת הממשלה בראש וראשונה ועליהם עומדת הכנסת. נכשלה הממשלה באחד מאלו, מפעילה הכנסת סעיף 24 שבידה.

חברי הכנסת, בחודשים האחרונים הוצפנו בגילויים אימתניים של אולת-יד ושלומיאיות, שגיאות ורשעות, לבזבוזים וכפילויות, ליקויים ותקלות, הפסדים ושלומי-יתר, רמאויות והונאות, שוחד ושלמונים, ופ-

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפי משנתם של סוקולוב או אושישקין שאמר — ואני חולק עליהם — כי מדינת היהודים תהיה מדינה שיהיו בה גם גנבים ומושחתים, הרי אנחנו לא סתם מדינה, אלא פשוט מעצמה גדולה.

ועכשיו אומר כמה מלים יותר רציניות. בקהלת, פרק י', על הפסוק "והכסף יענה את הכל", אומר הספורנו: "והכסף של שוחד וחמדת הממון ישפיל את הכל, את המדינה ואת מנהיגיה". אתם שומעים מלים: "מש" פיל את הכל, את המדינה ואת מנהיגיה". המלים הן מורדרניות, אבל לא נכתבו בשנים האחרונות, אלא על-ידי הספורנו, לפני יותר מארבע מאות שנה.

חברי הכנסת. אם רוצים במדינה, אם יש אנשים המתמודדים על האצטלה של מנהיגות, הרי שמחור בתנו ומחובתם לעקור ולשרש את השחיתות, ומיד לצערי — אני אומר זאת בצער ובכאב — מה שנתגלה עד עכשיו הוא רק חלק. לא אגיד ראש הקרחון אבל, לצערי, אני משוכנע שאנחנו עוד נשמע כהנה וכהנה.

לאחר שאמרתי את המלים הבוטות האלה, את האזהרה החמורה, אני רוצה להגיד שבכל זאת עלינו לשימור על פרופורציה, על הממד הנכון, כי כשם שהשחיתות מסכנת את המדינה, כן שציטטתי קודם, כך ההגזמה כאילו, חס-ושלום, כולנו מושחתים, כאילו, חס-ושלום, כסודם היינו ולעמורה דמינו מסכנת לא פחות מאשר השחיתות עצמה. ולצערי, את השירות השלישי הזה של הגזמה ללא כל פרופורציה עושים כלי התקשורת הממלכתיים יותר מאשר העיתונות. ביום רביעי האחרון, כשנסעתי מירושלים משיבת הכנסת, שמעתי בחדשות של השעה ארבע אחרי-הצהריים, ואני מצטט: "בשחיתות של משרד הבטחון מעורבים גם משרד החוץ, משרד המסחר והתעשייה ומשרד התחבורה". משרדים שלמים, לא אנשים ממשרדים אלה ואלה. האנשים שנסעו אתי קפצו מרוב תדהמה, הנהג כמעט גרם לתאונה.

אינני אומר, חס-וחלילה, שצריך לחפות. עלינו לגלות הכל ולהוציא את המסכנות ללא כל רחמים. אבל לפעמים, אם אנחנו מגוימים על-ידי כותרת שאינה עומדת בפרופורציה נכונה לדברים, הרי אנחנו מחטיאים את המטרה.

כולנו מזדמנים לארצות אירופה. גם שם יש שערוריות. אם תקחו את ה"ציריכר צייטונג" משווייץ, את ה"טיימס" הלונדני או עתונים רציניים בפאריס, תראו באיזה עמוד הם מוסרים על השערוריות שלהם ובאילו כותרות, ולעומת זאת באיזה מאזוכיסם, באילו כותרות בעמוד הראשון ובאיזה הגזמה אנחנו מוסרים על מה שקורה אצלנו.

אם תשאלו אותי מדוע אני מתריע על זה, לאחר שבדברי ההקדמה שלי אמרתי כי לדעתי ממדי השחיתות גדולים משהם נראים — יש לכך כמה סיבות. קודם כל, מנסיון החיים הארוכים של עם ישראל למדנו שאין דבר יותר גרוע ויותר מסוכן מאשר יאוש, דמוראליזאציה, לתקן, לעקור משרש — כן; לזרוע יאוש — לא. שנית, חשוב לעקור את השחיתות, אך לא פחות חשובה חירות האזרח. קביעתו של אותו שופט מחוזי ששיחרר את מנהל משה"ב, לא מאנשי

הכבוד, שנמסרה כאן מפי שר האוצר, שהכל בסדר, כביכול, אך יש מקום לתיקונים ושיפורים, וגם ההודעה "המסעירה" על ישיבות ממשלה אחת לשלושה חודשים כדי להקדיש אותו לדיון בביקורת המדינה — אינן עומדות כלל בבחינת הצרכים והמצב. והוא שאמר ואומר כל הומן מבקר המדינה — הביקורת נמצאת בתחתית סולם העדיפויות הממשלתי וגם האריתמטיקה של ישיבות הממשלה שנמסרה לנו כאן היום מצביעה על המקום העשירי או החמישה-עשר שבסולם העדיפויות ישיבה אחת לשלושה חודשים. טיעונים ואמצעים אלה ואחרים יש בהם חומרה רבה. הם הפריצה הקוראת לג' נב ובסיועם הלכה זו ונתרחבה. ושיומרי החומות עצמם כלום מילאו חובם בסתימת הפרצות, או לפחות בשמירה לבל יתגנבו בעדן? לאסוננו, שומרי החומות התרשלו ולעתים קרובות הם עצמם עברו בפרצות לשם קיצור דרך, וכך, במודע ובאורח שיטתי, דבקה השחיתות המ' תועבת בבניין הארץ עד ששוב קשה להפריד בין הדברים.

בטוחני כי אין איש בבית הזה המאורש, חלילה, או המוכן להשלים עם מציאות עכורה זו. אך רבים וכן שלמים גם בבית הזה אשר במשך שנים הקלו ראש ואף נמנעו בהקפדה מיצירת כלים ואמצעים לביעור הנגעים מחשש שגילויים לצורך עקירתם יטפח על פני השלטון. ואין תימה בכך, שכן דרכו של כוח של טוני להשחית ושל שלטון ממושך להתבסס על שיטות שחיתות.

כך קרה שאזהרותיו של המבקר, של חברי כנסת ושל סתם אזרחים ישרי-דרך נפלו על אוזניים ערלות. ולא אחת, במקום לתקן העיוות יישרו את ההדורים על-ידי הצנעתם. עקב כך, המתרעים עצמם נעשו שותפים לעבירה, על שלא הממידו בהתרעותיהם ועל שלא החריפו מלחמתם בשחיתות.

אדוני היושב-ראש, ביום 3 ליוני 1974 הציג ראש הממשלה מר רבין את ממשלתו לפני הכנסת. בדבריו באותו מעמד הוא חילק שבחים לממשלה היוצאת על "תנופת הפיתוח הכלכלי והחברתי" ושבחים לשר האוצר היוצא על "תרומתו הרבה והעצומה לבניין הכלכלה והחברה בישראל". בכך קיבלה עליה ממ' שלה זו את האחריות למעשיה של קודמתה בנושאים אלו.

הלחץ אמר ראש הממשלה באותו מעמד: "עלינו לשאוף לשיפור איכות החיים שלנו ולא דווקא לעלייה מתמדת ברמת החיים של רבדים אשר כבר השיגו רמה נאותה". היום, כעבור שנה, הידרדרות נוספת ולא שיפור היא מנת-חלקנו, הידרדרות שהגיעה לממדים המערערים את יציבותה של חברתנו והמסכנים את עצם קיומה של המדינה מבפנים. נגד הידרדרות זו מתקומם העם כז' לו; נגד הממשלה הנושאת באחריות להידרדרות זו יוצאים גם תומכי המסורתיים כמו ראש המוסד לביקורת של מפא"י, לשעבר.

על הידרדרות זו הוזהרה ממשלת רבין תדיר, אך לשווא. עכשיו חייבת היא לתת את הדין על כך, ול-לכת.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות-הדיבור למסירת הודעה לחבר-הכנסת לורינץ, ואחריו לחבר-הכנסת וילנר.

יסוד מה שנאמר בדין-וחשבון מס' 19 בקשר לניתוחי מתים שבהם עברו על החוק. ועדת הכספים אישרה את הביקורת של מבקר המדינה בעניין זה, ומשרד הבריאות הוציא תקנות והוראות. עכשיו קובע המ-בקר בספרו שלא דוברים ולא יער, אפילו לא ניסו לעקוב ולבדוק אם שומרים על החוק וההוראות או לא. ומדוע? כי כאן מדובר רק על חוק דתי. ואני שואל את הכנסת: גניבת טראנזיסטור או גניבת לבו של אדם — מה יותר גרוע? ביתור גוויה בניגוד לאמונתו של נפטר, בניגוד לאמונתם של בני המש-פחה — וזה כואב, זה חותך אותנו — האם אין בכך שחיתות? כאן מותר לעבור על החוק?

ומדובר, רבותי, לא רק בניתוחי מתים. חוק שעות עבודה ומנוחה, אדוני שר העבודה, חוקי-עזר של עיריות שקשורים בשבת, האם שומרים עליהם? האם לא נכון שכל המרבה לחלל ולעבור על חוקים אלה הרי זה משובח? האם לא מקבלים עידוד לעבור על החוק ולתת מאקסימום של היתרי עבודה בשבת בניגוד לחוק? והוא הדין בגידול והפצת חזיר, הפצת ספרות פורנוגרפית, שזה לא רק עניין דתי. יש בשנה 70,000—100,000 הפלות מלאכותיות בניגוד לחוק. האם היועץ המשפטי כבר העמיד רופא אחד לדין?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כן.

שלמה לורינץ (חיות דתית תורתית):
אולי היה אחד. בוודאי לא שניים, אני גם לא יודע על אחד שעמד לדין, אבל יש עשרות אלפי הפ-לות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
שאלת וענתי לך.

שלמה לורינץ (חיות דתית תורתית):
התשובה רק מחזקת את דברי. אם היה מקרה אחד, הרי היוצא מן הכלל רק מחזק את הכלל.

נגד פרופסור מפורסם הגישו משפט על העלמת הכנסות ממס הכנסה. יש עשרות ומאות רופאים שעוב-רים עבירה לא פחות חמורה מהעלמת הכנסה. אגב, הם גם לא משלמים מס הכנסה, כי ההפלות נעשות במחתרת וממילא לא משלמים עליהן מס הכנסה, ואת הרופאים האלה לא מעמידים למשפט. על ניתוחי מתים לא מעמידים למשפט.

אדוני היושב-ראש, איה המשפטן, איה המדי-נאי שיסביר זאת לכנסת ולציבור? למה על חלק מה-חוקים, כפי שהוכרחי, מותר לעבור, מבלי לחשוש אפילו לחוצאות? בת-צחוק, חיוך סלחני בקשר לעב-ירות על החוק, על החוקים הבאים להגן על הדת — זהו שורש פורה רש ולענה, עבירה גוררת עבירה.

לפני עשרים שנה אמרתי באחד הנאומים הראשונים שלי, ואינני אוהב לצטט את עצמי, שלמען המפלגה, לטובת המפלגה, מותר לפקידים לעשות כל מה שאסור לעשות בשביל הפרט; מותר לעבור על החוק, מותר לזייף, מותר למעול, כי זאת מצווה, כביכול, זה לטובת המפלגה. הוזהרתי כבר לפני יותר מעשרים שנה שאין מוסר למחצה. אותם פקידים שמתרגלים לעבור על החוק

מפלגתי, לאחר שלמד את התיק ולא ראה אפילו הא-שמות לכאורה, וזהי אזהרה נגד ציד מכשפות. לא ייתכן שהאזרח לא יהיה בטוח שבגלל כל דבר קטן, שיכול להיות בגדר של עבירה, ויכול גם להיות שלא היו דברים מעולם, יעצרו אדם לשבעה או לחמישה-עשר יום ויותר.

אמר לי מוכר שעלה לארץ לפני שנים רבות, והד-ברים נשמעים כבדיחה: בחוץ-לארץ, כאשר כמעט כל העסקים שלי היו בגדר של עבירות על החוק, ישנ-תי בשקט; מאז שעליתי לישראל קיבלתי על עצמי לא לעשות שום דבר נגד החוק, ואף-על-פי-כן אינני ישן בשקט. זה מצלצל כבדיחה, אבל כמו בכל בדי-חה יש בכך הרבה מהאמת.

אדוני היושב-ראש, איזה איש מוכשר וטוב ילך למגננו הממשלתי אם אנחנו נשמץ בסיטונות ובהגז-מה? והרי אנחנו זקוקים לאנשים מוכשרים.

דבר נוסף הוא ההשלכות בחוץ-לארץ, על יהודים ולא-יהודים: על יהודים בקשר למגבית ולעניינים אחר-ים; ועל לא יהודים — בעניינים מדיניים. אחם יוד-עים מה היה התירוף של פורד והממשל באמריקה לכך שהפקירו את וייטנאם: אמרו שווייטנאם היא מדינה מושחתת.

אבל הסיבה העיקרית שאני מתקומם נגד ההגז-מות היא שהן לא אמת. גם אם מצאנו עשרות אנ-שים, וגם אם יימצאו פי עשרה אז פי חמישים — ולצערי אני חושב שיימצאו פי חמישים — עדיין העם כולו הוא עם סגולה וגוי קדוש, וחס-ושלום הם אינם מושחתים.

אדוני היושב-ראש, לדעתי יש שתי סיבות עיק-ריות להידרדרות. הדבר היסודי הוא שאין מוסר ואין יושר למחצה. עובדה היא, כולנו יודעים זאת, שבמה שנוגע לחוקים או להוראות שנחקקו כדי להגן על ענייני הדת, לא התייחסו לזה ברצינות, החל מחברי הכ-נסת ועד לאנשי הממשלה והפקידות. הירשו לעבור בריש גלי על החוקים האלה. מדברים על דו"ח מבקר המדינה, זה שהונח לפני שבוע. יש בו פרק שלם, בעמ' 272—275, על ניתוחי מתים. מבקר המדינה כותב שהוא בדק 26 תיקים המתייחסים לניתוחות שבוצעו במכון לרפואה משפטית ב-1973 על-פי חוק חקירת סיבות מוות. 20% מהם היו בניגוד לחוק. אפשר לה-גיד: 10% זה לא הרבה.

בדף 275 נאמר: הביקורת הקיפה 20 תיקים של ניתוחות שבוצעו ב-1973 על-פי חוק השיפוט הצבאי. כרבע מכלל הניתוחות בוצעו באותה שנה על-פי חוק זה במכון. לפי אותו חוק מותנה ביצוע ניתוחה בהוצאת צו של שופט-חקר צבאי או של קצין משטרה צבאית מוסמך, וכן באישור של שלושה רופאים. ב-20 התיקים שנבדקו לא נמצאו כלל אישורים של שלושה רופאים. זאת אומרת 100% בניגוד לחוק; וכך הלאה. זמני אינו מרשה לי לצטט עוד דוגמאות.

שמא תאמרו שזוהי מקרה, זה קרה רק בשנה אחת? מי מכח אינו זוכר שבדין-וחשבון מס' 19 של מבקר המדינה, לפני שש שנים, קבע המבקר אותם דברים שקבע לפני שבוע. הרב יצחק מאיר לויז, ז"ל, ראש אגודת ישראל, הציע אז הבעת אי-אמון לממשלה על

למעשה ציין מבקר המדינה ד"ר נבנצל את מקור הרעה. במסיבת עיתונאים הוא אמר שההידרדרות החלה עוד ב־1948, כאשר קציני צבא ואזרחים שדדו את בתי החושבים הערבים בשכונת קטמון בירושלים, גנבו פריג'ידרים ורכוש אחר. מקור הרעה הוא איפוא במשטר הרכושני בישראל שקיבל יותר ויותר צביון של משטר קולוניאליסטי. הממשלה ובעלי ההון שוודדים את השטחים הכבושים ואת תושביהם כאדונים קולוניאליים. מכאן ועד למעילות־ענק וגניבות מיליונים מבניית ביצורים, משדות הנפט המצריים באבורידוס, מאספקת נשק ומוצרים אחרים לצבא ולמשרד הבטחון ויתר המשרדים הממשלתיים ומוסדות ציבור — מכאן ועד לכל אלה רק צעד קטן.

יש בין המועלים והשוודדים הנוצצים האומרים: "הגונב מן הגנב פטור". אנו מוקיעים גם את הגנב־בים האלה וגם את אלה.

כשמתרגלים לשדוד ערבים וכשמתרגלים שזאת מצוה — מתרגלים ושוודדים גם יהודים. כשמתרגלים לענות ערבים בכלא, וחושבים שזאת מצווה — מגבירים גם את העינויים של עצירים יהודים, כפי שקבע זה עתה בית־המשפט המחוזי.

חברי הכנסת, מדיניות הממשלה והליכוד מביאה את המשק הישראלי למצב של משבר בכך שמקדישים שני־שלישים מתקציב המדינה למטרות צבאיות ולחשׁ לום חובות של רכש, לתלות מסוכנת במנופולים האמריקניים, להורדה דראסטית של רמת החיים של הפועלים והמוני העם, לשחיתות מתרחבת בכל משרדי הממשלה ובמוסדות ציבור אחרים.

אנו מביעים אי-אמון בממשלה על מדיניות האפליה העדתית, העמקת הקטניות החברתית, כשהעשירים נעים שים עשירים עוד יותר, והעניים — עניים עוד יותר. אנו מביעים אי-אמון על מדיניות האפליה והדיכוי כל־פי האוכלוסיה הערבית בישראל בכל שטחי החיים. והמקור הראשי של כל ההידרדרות הפוליטית, הכלכלית, המוסרית, החברתית, והסכנות לשלום הוא בקונצפציות של הממשלה והליכוד.

שוב מפצים דעות שהפעם תהיה "מלחמה בריאה", "כמו שצריך"; הפעם באמת, אומרים, יהיה "זבנג וגמרגו". חיים באשיות, ומובילים — הפעם ביודעין — את העם לאטון מלחמתי, מתוך שאיפה "לתקן" את תוצאות מלחמת אוקטובר. חיים גם באשליית קונצפציה חדשה: שהמפלגה האמריקנית בווייטנאם ובקאמבודיה תעלה את קרנה של מדינת ישראל בעיני אמריקה, שתטיל עליה משימות מסוג ידוע, כדי שמדינת ישראל תקטנה תציל את אמריקה הגדולה ואת כל "העולם החפשי". ויש החיים באשיות שעכשיו, אחרי שיח־רור ווייטנאם וקאמבודיה — אגב, "שיחרור" ולא "כיבוש"; העם הווייטנאמי לא כש את ארצו, הוא שיח־רר אותה מן האמריקאים והבובות ששירתו אותם — אמרתי: חיים באשיות שעכשיו כאילו התמטט הד־טאנט ואז יצטרכו בווייטנאם לצה"ל, אולי לשם כיבוש הנפט הערבי. ואשליית שבכחירות העתידות לקונגרס האמריקני, בשנה הבאה, יביאו לבחירתו של ג'קסון לנשיאות. ועוד — אשליית ואשליית, שבכל זאת יהיו סיפוחים, או, כדברי אלון אתמול: עם הפלשתינאים אין ברירה, נדבר; אבל לא עם אש"פ. כאילו מישוה

בפקודתם ובזימתם של הממונים עליהם, להוציא רשׁ־יונות לפני בחירות כדי לעשות כספים בשביל המפלגה — וזה היה לפני עשרים שנה — לפי הכלל שאין בפרט מה שבכלל, ייכשלו גם בעבירות אחרות.

אדוני היושב־ראש, שני הדברים האלה, זילזול בכל החוקים והעדר שמירה על טוהר המידות כשמדובר על טובת המפלגה ורעת הדת, הם שהביאו אותנו למצב האומלל הזה. אין לנו אמון בממשלה ולכן אין אנחנו חברים בקואליציה. אנחנו משוכנעים שאנחנו יכולים לתרום את חלקנו עליידי אופוזיציה לגופו של דבר.

אדוני היושב־ראש, לא הגשנו הפעם הצעת אי-אמון בממשלה. היו לנו שיקולים, נכונים או לא נכונים. היה שיקול שסוף סוף זאת ממשלה חדשה. שיקול שני הוא שלא רצינו להוסיף בהלה על בהלה, הציבור כבר נתון בהלם בקשר לשחיתות. אבל אף־על־פי שלא הגשנו הצעת אי-אמון הרי ברור שנצביע בעד אי-אמון לממשלה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת וילנר, ואחריו לחברת־הכנסת אלוני.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו תביע אי-אמון בממשלה דווקא בגלל מה שמשותף לממשלה ולליכוד, דווקא מפני שהממשלה פועלת בהתאם לרצונו של הליכוד: (א) הממשלה והליכוד כאחד מולכים את עם ישראל למלחמה חדשה, עושים הכל כדי למנוע כִּי־נוסה של ועידת ז'נבה, כדי למנוע פתרון השאלות היסודיות של המשבר, כדי למנוע כינון שלום צודק וברי־קיימא. הממשלה והליכוד כאחד תובעים סיפוחים טרי־טוריאליים ומתנגדים להקמת מדינת פלשתינאית בצד מדינת ישראל, ועל־ידי כך מונעים שלום ובטחון. בגלל זה אנו מביעים אי-אמון בממשלה ובליכוד כאחד. דבריו של ראש־הממשלה רבין, כי גם במסגרת שלום נתבע שליטה על שארם א־שייך בצד רצף טריטוריאלי זהים לדבריו של שר־הבטחון לשעבר דיין שאמר "טוב שארם א־שייך בלי שלום מאשר שלום בלי שארם א־שייך". מדיניות זו, כידוע, הביאה למלחמת אוקטובר על כל אסונותיה. ושר־הבטחון פרס הכריז כי אפשר להשיג שלום עם הערבים על יסוד קווי 1967, אך לא צריך להסכים לזה.

אנו מביעים אי-אמון בממשלה על מדיניות הדיכוי האכזרי בשטחים הכבושים, על החוקת טובי בניו של העם הפלשתינאי, קומוניסטים ופאטריסטים שוחרי שלום אחרים, במעצר אדמיניסטרטיבי שרירותי. אנו מביעים אי-אמון על כך שמגורשים עצירים מינהליים ותושבים אחרים אל מעבר לגבול, על העינויים בבתי־הכלא ועל רמיסת זכויות האדם וכבוד האדם.

מהו מקור השחיתות שכל כך הרבה מדברים עליה? הכיבוש הוא המקור להתרחבות המדיהמה של השחיתות, המעילות, הגניבות בחלונות הגבוהים הממשל־תיים, בחברות הממלכתיות ובמוסדות ציבור אחרים. הכיבוש הוא גם מקור ההתפשטות של האלימות בחבר־רה הישראלית, הוילזול בחיי אדם ובכבודו, וההידרדרות המוסרית.

— הצעת סיעת הליכוד להביע איימון לממשלה (וילנר, ישעיהו, אלוני, אליאב) —

דאליסס המפלגתי כמימים-ימימה, וזאת למרות מלחמת יום-הכיפורים ולמרות ההידרדרות המשקית של הש"ט. קיצוצים, במידה שיש, הם בשירותי יסוד לחלש. הניפוח והתוספות לגבירים הסמוכים לסיר הבשר נש" ארו בעינם. מוצג מדגים וזעיר לכך נא לראות בתק" ציב משרד הדתות הנדון עתה בוועדת הכספים של הכנסת.

עד כאן השלושה עליהם רגזה ארץ. ורביעי הוא הטיח התפל, העמדת-הפנים והדרך שבה משלים את העם.

עדיין לא יבשה הדיו על דו"ח ועדת בן-שחר, וכבר מתחיל הכירסום בו, למען המיוחסים.

הבטיחו לנו מינהל תקין ויש שר לרה"אירגון, לקריטריונים, לגורמות, שר בתקן מלא — כאשר ראש הממשלה אומר: יש לנו שר לכך, וכאשר השר אומר: איני יכול לעשות דבר, כי אני שייך למיעוט — והוא ממשיך לשבת עם המיעוט ונהנה עם האחרים מסיר הבשר.

(חברי הכנסת י. בארי קורא קריאת-ביניים)

השיטה הזאת של טיח תפל, של הבטחות, של הכ"רוזת כאילו עושים, היא אולי הדבר התמור ביותר, ועל כן "לא תוכל שאת", ועל כן אין עוד לתמוך בממשלה, כי לא די כיום להגיד: נתקן, נשפץ. עתה יש להתחיל אחרת. יש להתחיל אחרת בתחום סדרי שלטון ומשפט, בתחום נוהל תקין וקריטריונים. הבארות שלכם הן בארות נשברות אשר לא יכולו המים. יש להתחיל לבנות מסד חדש בכל המבנה הקיים אצלנו בתחום השלטון על הנכסים של הציבור ושל הניהול שלו. זהו יעד קשה מאוד אך הכרחי, ועל כן יש ללכת לבחירות.

אנו נצטרף להצבעה לאי-אמון. אני חייבת לציין לשבחה של גח"ל — — —

(קריאה: הליכוד.)

בכוונה אמרתי גח"ל, שהיא חלק מן הליכוד, מפני שגם היא נהנתה מהשיגרה ומהשיטה ונתנה לה יד, ואף היתה שותפה פעילה בחיזוקה ובקיומה של שיטה זו ונהנתה ממנה לא מעט. אך המודה בשיגרות עשוי לתת יד לתיקון; מאידך גיסא האומרים "תחזקנה" ליד הלוקחת — כל תקווה לא תצמח מהם.

סיעתי תצביע בעד הצעת איימון לממשלה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל. איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת הלוי. איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליאב.

אריה אליאב:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, הממשלה הזאת היא אימפוטנטית ביחסי חוץ ועקרה בנושאי פנים ואין בכוונה ליצור כלים לנקות את הליכלוך מאורו-תיה. על הממשלה הזאת להתפטר ועל העם ללכת לבחירות.

אני אצביע בעד הצעת איי-האמון בממשלה הזאת.

יגיד: אני אדבר עם עם ישראל אבל לא עם ממשלת ישראל, אבסורד, תלישות מהמציאות, מהחיים. ושוב, אשליית ישנות: שהזמן פועל כאילו לטובת מדיניות הממשלה. ומעל לכל — הפחד, הפחד, חוסר אומץ-לב, חוסר אחריות לאומית להגיד לעם את האמת, שאפשר להגיע לשלום על-פי הקווים של 1967, עם ערובות בין-לאומיות, לא אמריקניות אלא בין-לאומיות, אמריקניות, סובייטיות ואחרות, לבטחון של כל העמים ושל כל המדינות באזור; שמצרים מסכימה לכך, סוריה מסכימה לכך, ירדן מסכימה לכך, אש"פ מסכים לכך, מוכנים להכיר בישראל ולכונן שלום אתה.

כל זמן שיהיה הכיבוש — תהיה צפויה סכנת מלחמה איומה, והשחיתות תגבר. הכיבוש הוא הסיבה להתרחבות השחיתות. סיבת השחיתות במשטר החברתי, נכון. אבל המשטר משותף לכם, לממשלה ולליכוד; אתם, הליכוד, לא נגד המשטר: הליכוד הוא חלק מה-משטר, בעוד אלה שמקבלים את טובות-ההנאה, רבים מהמיליונרים, קשורים לא רק עם מפלגות ממשלתיות אלא גם עם הליכוד.

חברי הכנסת, בסימו של דבר: השלום, השלום הוא המפתח לבטחון, לעצמאות, להבראת הכלכלה והחברה בישראל. המשך השיגרה ההרפתקנית של בנייה על כוח, על מלחמות, המשך התפיסות והמושגים שאבד עליהם כלח במציאות החדשה בעולם ובאזור — עלול להביא לאסון לאומי.

אנו, הקומוניסטים, שוב פונים מעל בימת הכנסת וקוראים לאנשים מכל המפלגות לחשוב באופן ריאליסטי, לחשוב באופן מפוכח, על מה שמתרחש בעולם ובאזור, לתת יד לשלום, שיהיה צדק לכל העמים, לרבות עם ישראל והעם הערבי הפלשתינאי. ומכאן הצעד הראשון לעיקרת שרשי השחיתות. איננו מסכימים שהעניין הוא רק בגנב זה או זה בתלונות הגבוהים. השאלה העיקרית היא באותן סיבות יסודיות שהעמיקו והחריפו עם הכיבוש, שיצרו את ההידרדרות הנוכחית. ולכן יש לעקור את הפושעים, אבל לעקור גם את השרשים הפוליטיים והחברתיים שהביאו להידרדרות הנוכחית.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אלוני, ואחריה לחבר-הכנסת פעיל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תחת שלושה רגזה ארץ, ותחת ארבעה לא תוכל שאת".

האחד — דו"ח מבקר המדינה, המדבר בעד עצמו, וכל העם ראה את האותות, והדברים כתובים באותיות מרובעות וקורא ירוץ בהן, ואין צורך להרחיב.

השני — השחיתות שפשתה בארץ. כותרות העתונות היומית מגלות העלמת-עין, פרצות המומינות כסות שומן ושפע לאנשי-שלומנו, פשע, שוחד ושלמונים מת-גלים כפטריית אחרי הגשם.

השלישי — תקציב מדינה שהוגש על-ידי הממשלה הנוכחית, מנופח, שיגרת, מבטיח את שיטת הפיאור-

חוברת כ"ו, ישיבה קס"ח

— הצעת סיעת הליכוד להביע אי-אמון לממשלה (ישעיהו, הורביץ, גרופר); חוק מס ערך מוסף (ישעיהו, בארי, רבינוביץ) —

היו"ר י. ישעיהו :

נמתין כמה דקות.

אנחנו ניגשים להצבעות.

ה צ ב ע

בעד הצעת סיעת הליכוד להביע

— 47 אי-אמון לממשלה

— 59 נגד

— 1 נמנעים

הצעת סיעת הליכוד להביע אי-אמון לממשלה כלית. לא נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

הגיעה שעת ההצבעות. אני מבקש מחברי הכנסת להיכנס לאולם כדי להשתתף בהצבעות.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

אפשר להצביע כבר.

היו"ר י. ישעיהו :

לא צריך לנצל סיטואציות. אנחנו ניגשים להצבעות.

פסח גרופר (הליכוד) :

אני מבקש להמתין כמה דקות. אתה חייכת עד שנכנסו מן הצד ההוא, אני מבקש לחכות עד שייכנסו מן הצד הזה.

ג. חוק מס ערך מוסף, תשל"ה—1975 * (קריאה ראשונה)

התוצר, וכן בהאטה מובהקת בפעילות ענפי הבנייה, התעשייה, המלונאות והתחבורה הציבורית. במידה מסוימת יש גם האטה בהשקעות בענפי המשק. ולבסוף, הואט במידה רבה קצב הגידול בצריכה הפרטית והציבורית.

מן הנתונים על האוכלוסיה והתעסוקה ניתן ללמוד כי הגורמים הדמוגרפיים תורמים להאטה בפעילות הכלכלית. צמצום העלייה בשנה האחרונה היה אחד הגורמים שהביאו להאטה בפעילות המשקית.

אחת התוצאות החשובות של המדיניות היא שבשנת 1974 נעצר הגידול בצריכה הפרטית לנפש. הרמה הממוצעת של הצריכה הפרטית לנפש בשנת 1974 כולה לא גדלה כלל בהשוואה לרמת הצריכה בחודשים הראשונים של 1973.

בנתחנו את ההתפתחות של מאזן התשלומים עלינו להביא בחשבון כי, מטבע הדברים, מהירות התגובה לצעדים המכוונים לרסן את היבוא גדולה ממהירות התגובה של היצוא. ואמנם הנתונים מצביעים על האטה או אף ירידה ריאלית בביקף היבוא, בעוד שטרם ניתן למצוא את השפעתה החיובית של המדיניות בתחום היצוא. גם מצב הביקושים בשוקי היצוא העיקריים, הנתונים בשפל, מעכבים בעד גידול היצוא בהתאם ליעדים שהצבנו לעצמנו.

בשנת 1974 פחת היבוא, למעט יבוא הבטחון, אניות ומטוסים, ב-4.5%. אולם במנחים של דולארים גדל היבוא ב-30%, בעקבות העלייה במחירי היבוא. בהתאם לתחזית תחול בשנת 1975 ירידה ריאלית של 4% ביבוא, למעט יבוא בטחון, אניות ומטוסים.

היצוא גדל בשנת 1974 ב-27%, כשעיקר העלייה נובעת מעליית מחירים בחוץ-לארץ. היצוא של מוצרי תעשייה, למעט יהלומים, גדל באותה שנה ב-50%, גידול ריאלי של כ-15%. לשנת 1975 חזוי גידול של 14% ביצוא הכולל, שהוא גידול ריאלי של 7.5%; וב-יצוא התעשייתי, למעט יהלומים, חזוי גידול של 28%.

היו"ר י. ישעיהו :

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ט' בסדר-היום: חוק מס ערך מוסף, תשל"ה—1975 — קריאה ראשונה.

ידידיה בארי (הליכוד) :

מה בדבר השאלות?

היו"ר י. ישעיהו :

הן תבואנה בעתן.

רשות הדיבור לשר האוצר.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחר חבלי לידה ארוכים אני מביא היום את הצעת חוק מס ערך מוסף. מס זה הוא חלק בלתי-נפרד מן הרפורמה הכוזלת במערכת המסים. הוא מיועד להשלים את הרפורמה הצפויה במסים הישירים ולהחליף במשך הזמן חלק מהמסים העקיפים האחרים. מס ערך מוסף יהווה מכשיר מרכזי להשגת היעדים של המדיניות הכלכלית, ושל המדיניות הפיסקאלית בפרט.

חברי הכנסת, אנו חיים בתקופה של מבחנים בתחום הפוליטי ובתחום הכלכלי, ושני התחומים קשורים זה בזה. אקדים לכן סקירה על מצב המשק ועל הרקע הכלכלי שעליו אנו מתכוונים להפעיל את מס ערך מוסף ואת הרפורמה המרחיקה לכת במערכת המסים כולה.

ממעקב אחרי ההתפתחויות במשק אנו למדים שהמדיניות הכלכלית השיגה חלק גדול ממטרותיה, וההתפתחויות העיקריות, במרבית תחומי המשק, הן בכיוון המתוכנן. עם זה אין אנו מתעלמים מכך שבכמה נושאים נשיג את מטרותינו הכמותיות במועד מאוחר מכפי שרצינו.

בראש אציון כי בעקבות צעדי המדיניות שנקטנו בשנה האחרונה חלה האטה משמעותית בקצב הפעילות הכלכלית. הדבר מוצא ביטוי בהאטה קצב הגידול של

מאוחר המליצה ועדת-אשר על הנהגת המס בישראל. גימיקה מפורטים במבוא להצעת החוק המונחת לפני-כס. בסוף 1972 ניתן "אור ירוק" למינהל ההכנסות להגביר את הכוונות לקראת הפעלת המס בשנת 1974. אולם מלחמת יום-הכיפורים שיבשה כוונה זו.

הסיבות להחלטה להנהיג מס ערך מוסף בישראל שהיו תקפות כבר לפני שנתיים-שלוש שנים הן בע"ל משה תוקף היום. מערכת המסים שלנו זקוקה לרפורמה יסודית וכוללת. על מערכת המס הישיר דובר ונכתב רבות בחודשים האחרונים, במיוחד מאז הגשת המלצות ועדת בן-שחר. עוד תהיה לנו הזדמנות לדון ברפורמה זו כשאביא בקרוב לאישור הבית את התיקון למקודת מס ההכנסה.

גם מערכת המסים העקיפים המקומיים בנויה על בסיס צר וכמעט אינה חלה על השירותים. מבנה זה גורם לעיוותים במערכת המסחר והצריכה הפרטית, ועקב כך מביא להקצאת משאבים בלתי-יעילה במשק. שתי הרפורמות, במס הכנסה ובמערכת המסים העקיפים, לא תוכלנה להתבצע ללא מקור אחר להכנסות הפיסקאליות שתפתחנה בעקבות ביצוען. המקור הטוב ביותר לצורך זה הוא מס ערך מוסף. זאת טוענים מיטב המומחים הכלכליים, עליו המליצה ועדה ציבורית ואותו אימצה אף ועדת הכספים של הכנסת, שלמדה אותו.

למס החדש כפי שמוצע יתרונות רבים: בסיסו רחב ביותר, בניגוד למסים העקיפים האחרים הנהוגים בארץ. החוק במתכונתו הנוכחית מציע כי המס יחול על כל הפעילות הכלכלית במשק. הוא יחול על כל עיסקה במקרקעין, במיטלטלים, על מחן שירותים, על יבוא ועל הפעילות של החטיבות הפינאנסיות והציבוריות. לבסיס זה חשיבות רבה, שכן הוא אמור למינן הפליה בין ענפי כלכלה שונים, ובהיותו מוטל בשיעור אחיד הוא לא ישפיע על המחירים היחסיים של גורמי הייצור ולא ישפיע על סדרי העדיפויות של הצרכן או של היוצר.

אם כי לא נקבע, כאמור, שיעור המס החדש, הרי לגבי שתי פעילויות משקיות שהממשלה מעוניינת בעידודן מוצע ששיעור המס יהיה אפס. המדובר בייצוא ובהשקעות. שיטת העידוד שלהן בנויה בתוך המערכת. לגבי היצוא, יזכה היצואן במלוא הניכוי בעד התשלומות שלו ביצוא, בעוד שעל היצוא חל, כאמור, מס בשיעור אפס. היום ניתן ליצואנים הישבון מסים על התשלומות מיבוא שבמוצרי היצוא, אולם מסים הכ"לולים, למשל, בצריכת הדלק, החשמל וכיוצא באלה הוצאות אינם מוחזרים. בשיטה המוצעת מוחזר מלוא המס. גם החזר המס על ההשקעות בנוי בתוך שיטת מס ערך מוסף. הוצאות לניכוי מס כנגד כל הקניות של הפירמה, לרבות קניותיה על חשבון הון, יוצרת החזר מידיי של מס על כל הקניות המיועדות להשקעה. שיטה זו תואמת את המגמה לעידוד השקעות.

לבסיס הרחב של המס המוצע יש חשיבות גם מבחינת פוטנציאל הגבייה הגבוה שלו. לפי החישובים של התקציב הלאומי לשנת 1975 צפויה הכנסה של חצי מיליארד לירות נטו מכל אחוז מס. נתוני פוטנציאל זה ממחישים את חשיבותו של מס ערך מוסף כאחד

שהוא גידול ריאלי של 15%. נעשה מאמץ להשיג יעדים אלה: נפעל להגדלת הפירון; נמשיך לשמור על רווחיותו של היצוא ואף נחפש דרכים להגדיל רווחיותו; ונקיים את תהליכי הצינון במשק, שיבטיחו הפניית גורמי ייצור ליצוא.

בעקבות הפיחות נפסק תהליך הידלדלות היתרות של מטבע-חוץ, ויתרות בנק ישראל ברוטו עלו עד לסוף מארס ב-500 מיליון דולאר, בקירוב, לאחר שירדו בשנת 1974 עד לפחות מ-800 מיליון דולאר. העלייה ביתרות היא תוצאה של הפסקת בריחת הון, החזרת הון וקבלת הלוואות במטבע-חוץ.

כל ההתפתחויות שעמדתי עליהן הן תוצאה של שורה ארוכה של אמצעים מרחיקי-לכת שנקטנו. צעדים אלה מכוונים להשפיע באופן ישיר ועקיף על התפתחות היבוא, היצוא ויבוא ההון ולהרפיית הלחצים האינפלציוניים.

במסגרת זו נקטנו אמצעים להמרצת היצוא על-ידי העלאת התמריצים שלוש פעמים מאז נובמבר 1973, על-ידי הנהגת פחות שהעלה את רווחיות היצוא ועל-ידי הגדלת האשראי המוכון ליצוא.

נקטו אמצעים לריסון היבוא, שכללו העלאות מס פר בשיעורי המסים העקיפים; הוטל היטל על היבוא; נקבעה חובה של הפקדות יבוא; וכן נאסר זמנית יבוא של מוצרי מותרות.

נקטנו, כמוכן, גם אמצעים לריסון הביקושים במשק; אלה היו מכוונים בעיקר לביקושים של הצריכה הפרטית ולמרכיבים בעלי חיוניות משנית בתחום הצריכה הציבורית וההשקעות. ריסון ביקושים אלה מלווה בחסכון של מרכיב היבוא הכלול בהם ומשחרר סחור רות וגורמי ייצור ליצוא.

ההאטה בפעילות המשקית בשנת 1974 תימשך גם בשנת 1975, תוך ריסון הלחצים האינפלציוניים, קיום עליית מחירים איטית יותר מאשתקד והמשך המגמה של ירידה ריאלית ביבוא.

אנו מקווים שבמחצית השנייה של השנה גם יבוא יידי ביטוי השיפור המוכון ביצוא. נצטרך לעשות כל המאמצים שלא יתחדש הגידול בצריכה הפרטית. נמשיך לעקוב אחרי ההתפתחויות במשק, לרבות השפעת הרפורמה במסים, ההתפתחויות בתחום השכר, ההתפתחויות בכלכלת העולם וההתפתחויות בתחום הבטחון והסיוע.

חברי כנסת נכבדים, אנו עושים כל הצעדים הנחוצים כדי להנהיג את מס ערך מוסף באוקטובר השנה.

השאלה אם להנהיג מס ערך מוסף ניצבה לפני מרבית המדינות התעשייתיות שבמערב במשך חמש-עשרה שנים האחרונות. שלבי ההכנות שנעשו לקראת הפעלתו של המס במדינות אלו נמשכו בכל אחת מהן שנים מספר. כך גם בישראל. בדיקות בדבר הנהגת המס בישראל החלו להיעשות באופן אינטנסיבי החל בשנת 1968. כבר בשנת 1969 מונתה ועדה מורחבת לבדיקת האפשרויות לכלול אותו במערכת המסים בישראל. הכוונה להנהיג את המס בראשית 1971 נדחתה לכשנחמתה הוועדה הציבורית לבדיקת מערכת המסים בישראל, ועדת-אשר, בינואר 1971. שנה יותר

מכים במשק כדי לקבוע פיצוי הולם למשפחות מעוררות יכולת. סביר להניח שהפיצוי יוענק באמצעות המנגנונים הקיימים לתמיכה במשפחות אלה. יחד עם הפיצוי האמור ייעשה לשמירת מחירם של מוצרים חיוניים. מצד שני אין אנו מתכוונים לבטל את שירותי המסים העקיפים הקיימים היום על מוצרי מותרות.

אני מודע לקשיי ביצוע שיהיו בתקופה הראשונה להנהגת מס ערך מוסף. חייבת להיות תקופת "הרצה" שבה יתרגלו גובי המס ומשלמי המס לחידושים שיוגזרו. בקשיים של שלבי ההפעלה הראשונים התנסו כעשרים מדינות אחרות שבהן נהוג המס החדש ופועל בדרך כלל בהצלחה. כל דחייה בהנהגת המס לא תקל את קשיי הילדות של המס החדש; ההיפך, אולי, הוא הנכון.

אין ספק בלבי שוועדת הכספים תצטרך להשקיע זמן ומאמצים רבים כדי לקיים דיון בכל 147 סעיפי החוק. זאת בנוסף על התקנות שיותקנו על-פי חוק זה ויהיו חייבות באישור הוועדה או הכנסת. חשוב וחיובי שהחוק יתאשר ויהיה מוכן למלא את ייעודו מוקדם ככל האפשר.

אני מבקש עתה מן הבית להצביע בעד העברת הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים לשם הכנתה לקראת שנייה ושלישית.

ד. שאילתות ותשובות

הו"ר י. ישעיהו :

הדיון בהצעת החוק יתקיים באחת הישיבות הקרובות של הכנסת. נשמע עתה תשובות לשאלות.

2192. חיבור קריית-ארבע לכביש ירושלים-חברון

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר הבטחון ביום ה' בכסלו תשל"ה (19 בנובמבר 1974) :

אודך אם תשיב לי :

1. מה הסיבה שעד היום לא אושרה ולא בוצעה התכנית, שהוגשה לממשל לפני חודשים רבים, תכנית כביש-גישה מקריית-ארבע לכביש הראשי ירושלים-חברון, שיחליף את הכביש הקיים הארוך, הפתלתול, הצר והמסכן את תושבי קריית-ארבע הן מבחינה בטחונית והן מבחינה בטיחותית ?

2. מדוע אין הממשל הצבאי מפסיק את הבנייה הערבית בלי רשיון, ההולכת וגוברת מיום ליום בתחום שנחתם על-ידי צו הממשל באוגוסט 1973 כתחום המ' יועד לקריית-ארבע, ואינו מעמיד את העבריינים לדיון ?

3. לנוכח ההפגנות האלימות של תושבי חברון בימים אלה, שהושמעו בהן גם אימים על חייהם של מתנחלי קריית-ארבע — התנחלות המאושרת על-ידי ממשלת ישראל ותושביה וזכאים איפוא להגנת הממשלה — מה הצעדים שמשדרך נוקט כדי שיובטחו שלומם, בטחונם והמלך חייהם התקין של מתנחלי קריית-ארבע ?

4. מאחר שההתנחלות בקריית-ארבע היא התנחלות "מאושרת" ומאחר שהממשלה החליטה עקרונית על פיתוחה ובנייתה של הקריה, מה הסיבה לכך שבתכנית החומש, תכנון הבנייה לחמש השנים הקרובות שהגיש משרד השיכון לממשלה, לא נכללת ולא נזכרת אף לא במילה אחת בנייה ממשלתית בקריית-ארבע ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. התכנית לתוואי המחבר את כביש ירושלים-חברון עם קריית-ארבע היה בה כדי לפגוע בבתי, בשטחים מעובדים ובמטעים רבים. לאחרונה אושר תוואי חדש אשר פגיעתו קטנה.

2. מספר המקרים של בנייה ללא רשיון היה קטן. הממשל הצבאי הפסיק בנייתם של מבנים אשר בנייתם החלה בניגוד לצו, העמיד עבריינים לדיון ומקיים פיקוח כדי למנוע בנייה ללא רשיון.

3. שלטונות הבטחון נקטו את האמצעים הדרושים כדי לקיים את הבטחון בקריית-ארבע ולאפשר מהלך חיים תקין בקריה.

4. הנושא בטיפולו של משרד השיכון.

2440. מצוקתן של המשפחות השכולות

חברת-הכנסת ז. המר שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשל"ה (16 בדצמבר 1974) :

כדי לכסות את המלה. לאחר מכן היה עליהם לעצוב בקצב מראש הגבעה: "קברנו את הברדאק; אנחנו ממושמים".

נוכח חומרת המעשים שצוינו במשפט, התעללות בחיילים והשפלת כבודם, רצוני לשאול:

1. האם יש הנחיות האוסרות על מפקדים בצה"ל להשתמש באמצעים שיש בהם השפלת כבוד החייל?

2. מה בדעת שר הבטחון לעשות על-מנת לעקור תופעות שליליות אלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. חוק השיפוט הצבאי אוסר התעללות בדרך כלשהי בחייל.

2. התופעות הן חריגות ובכל מקרה ננקטות פעולות משפטיות מתאימות. במקרה הנזכר הועמד הקצין בפני בית-דין צבאי.

2766. איחסון תוצרת בטחונית כמקום ציבורי

הכריז-הנכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום ט' בשבט תשל"ה (21 בינואר 1975):

בעתון "מעריב" מיום שישי, ה' בשבט, מופיעה ידיעה על מפעל המייצר פריטים שונים למען מערכת הבטחון באזור תעשייה במרכז הארץ. המפעל מאחסן את תוצרתו על שפת המדרכה לעיני עוברים ושבים היכור לים לראות את התוצרת הבטחונית מקרוב. צעיר, המתגורר סמוך למפעל, פנה פעמים מספר למשטרה ולצבא, העיר את תשומת-לבם, ועד היום הדבר לא תוקן.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. האם נכונה ידיעה זו?

ב. אם כן — האם תוקן הדבר?

ג. מה הן ההוראות למפעלים פרטיים, המייצרים חלקים או פריטים בטחוניים, לגבי הצורך לשמירה על הסודיות הדרושה ובהתאם לתנאים המקובלים בתעשייה הצבאית?

שר-הבטחון ש. פרס:

א-ב. הציוד הנזכר לא היה מסווג ועל כן לא היה צורך בנקיטת פעולות מיוחדות להסתרתו.

ג. קיימים נוהלים מיוחדים לאבטחת סודיות עבודות מסווגות הנמסרות למפעלים פרטיים.

2792. סוגי הנשק המשופקים למצרים ומקורותיו

הכריז-הנכנסת י. בארי שאל את שר הבטחון ביום י' בשבט תשל"ה (22 בינואר 1975):

ביום 21 בינואר 1975 הצהרת כי ברית-המועצות ממשיכה לספק נשק למצרים. באותו יום הצהיר נשיא מצרים אנואר סאדאת כי מצרים מקבלת נשק סובייטי באמצעות אלג'יריה ונשק צרפתי באמצעות סעודיה.

אבקש לדעת:

1. אילו כלי נשק מספקת ברית-המועצות למצרים בעת האחרונה באופן ישיר?

בכתבתו של איתן הבר ב"ידיעות אחרונות" מיום כ"ו בכסלו תשל"ה (10 בדצמבר 1974) מובאות טענותיו של מר אברהם יהל, יושב-ראש מרכז "יד לבנים", על מצוקתן של המשפחות השכולות. בין היתר מועלות:

1. מצוקת כ-1,000 משפחות שכולות שאיבדו את בניהן בשירותם בצה"ל ואינן זכאיות לקבלת תגמולים משום שלא הוכח שנספו "עקב שירותם" כנזכר בחוק. ואין בכך רק העניין הכספי, אלא גם העדר הערכת האומה ותודתה לבניה ששירתו בצה"ל ונספו תוך כדי שירותם;

2. טענות המשפחות על דרכי ההנצחה;

3. אי-חקירה נאותה של אורח חייהן של המשפחות השכולות במגמה להקל עליהן.

בהתחשב בכך שמשפחות אלו איבדו את היקר להן מכל, רצוני לשאול:

א. האם יש מקום לבדוק מחדש את חוק משפחות חיילים שנספו במערכה במגמה לכלול במסגרתו אף מקרים שאינם נכללים בו עתה?

ב. היש מקום ליתר פיקוח, הכוונה וסיוע בנושא ההנצחה?

ג. מדוע לא יושקעו אמצעים נאותים לחקירת אורח חייהן של המשפחות השכולות?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. בעקבות פנייתו של יושב-ראש מרכז "יד לבנים", מר אברהם יהל, החליט משרד הבטחון להמליץ על תיקון החוק באופן שיטיל על קצין התגמולים חובת ההוכחה שמותו של חייל שאירע בתקופת שירותו לא נגרם עקב שירותו. היועץ המשפטי למערכת הבטחון מטפל בהכנת ההצעה והגשתה לאישור הממשלה והכנסת. לצערי, לא נמצאה אפשרות למחוק לחלוטין את המלה "עקב", אולם חושבני שהתיקון המוצע יספק, ולו חלקית, את משאלת "יד לבנים".

ב. מפעלי הנצחה מקבלים טיפול באמצעות המחלקה להנצחה באגף השיקום. הפיקוח וההכוונה של נושא ההנצחה נעשים באופן שוטף באמצעות המועצה הציבורית המייעצת לשר הבטחון.

ג. במסגרת המגבלות התקציביות וסדרי העדיפות בפעולת אגף השיקום לא נמצאה עד כה האפשרות להשקיע אמצעים נוספים לחקירת אורח חייהן של המשפחות השכולות.

2740. מקרה של התעללות קצין בחייליו

הכריז-הנכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום ט' בשבט תשל"ה (21 בינואר 1975):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 18 בינואר 1975 פורסם, שבבית-הדין הצבאי של חיל-האוויר נפתח משפטו של סגן שהואשם בהתעללות בפיקודיו בעת ששיירת כמפקדם בקורס טירונות. בכתבה פורסם כי הקצין הורה לחניכיו לשאת אלונקות, כשהן עמוסות אבנים במשקל של 90 קילוגרם, למרחק של ארבעה קילומטר. לדברי התובע היה על החניכים לשאת אבנים אלה לראש גבעה ולכתוב באמצעותן את המלה "ברדאק". באותן אלונקות נצטוו החניכים לחזור ולהביא חול

3—4. שכרם של עובדי התעשיה האווירית בתקופת שליחות בחוף-לארץ מקביל לשכרם של שליחי המדינה ונע בין 12,000 ל-20,000 דולאר, לרבות השתתפות בדיוור.

היו"ר י. ישעיהו :

שאלה נוספת לחברת-הכנסת לורינץ.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית) :

האם לפי דעתו של השר יהיה זה נכון שמנהל אשר בתוקף תפקידו אחראי על הליקויים כפי שנחשבו גלו על-ידי מבקר המדינה יקבל אחר כך מינוי לתפקיד חשוב בארצות-הברית ?

שר-הבטחון ש. פרס :

לפי מיטב ידיעתי לא נמצא ליקוי המטיל צל אישי על מר פלטיאל מקלף. לעומת זה גילה מר מקלף כשרון ניהולי בחברה שעמד בראשה, ולזכות החברה הזאת יש להוסיף מכשירים ואמצעי לחימה מספר שישיראל מיוחדת במינה בהם.

2828. מסירת החוברת "העיניים של המדינה"

למשפחות חיילי "גולני" שנפלו בקרב

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום י"ז בשבט תשל"ה (29 בינואר 1975) :

בעתון "דבר" התפרסם מכתבו של מר אברהם ויניק בשם הורים שכולים. במכתבו הוא מוחה על כך שהורים שכולים לא הוזמנו לכנס חטיבת גולני שבה שירתו בניהם ונפלו. במכתבו הוא מציין : "לאחר הכנס נדפסה חוברת בשם 'העיניים של המדינה'. בדרך מקרה נתגלתה חוברת זו לידי ובקראי בה נתקלו עיני בשם בני — שמריהו ויניק — ותיאור הקרב שהוא ניהל (הוא מפקד הסירית). בחוברת מופיעים עוד שמות רבים של הלוחמים. לצערי לא הגיעה לידינו חוברת זו, אשר יקרה לי מכל וכן לאותם הורים שבניהם ושמותיהם מופיעים בהם. אמנם כבר נשכחנו — האם אין אנו זכאים לקרוא על הקרב וגבורת בנינו שמסרו נפשם למען 'העיניים של המדינה' ?"

רצוני לשאול :

1. האם החוברת "העיניים של המדינה" נשלחה לכל ההורים השכולים שבניהם שירתו בחטיבת גולני ?
2. אם לא — מה הסיבה לכך ?
3. האם משרד הבטחון ידאג שחוברת זו תישלח לכל ההורים שבניהם לחמו בשורות חטיבת גולני במלחמת יום-הכיפורים ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1—3. החוברת הוצאה אמנם כחומר צבאי פנימי המיועד לחילי צה"ל בלבד. כעת ניתנה הוראה לחלק את החוברת לכל המשפחות השכולות שבניהן שירתו בגולני.

2853. ידיעה מדבר ביוכוז דלק בחיל-האוויר

חברת-הכנסת נ. אליעד שאל את שר הבטחון ביום י"ז בשבט תשל"ה (29 בינואר 1975) :

2. אילו כלי נשק סובייטי מקבלת מצרים בעת האחרונה באמצעות אלג'יריה ?

3. אילו כלי נשק צרפתי מקבלת מצרים בעת האחרונה באמצעות סעודיה ?

4. אילו כלי נשק מקבלת מצרים מאיראן ?

5. אילו מקורות נשק נוספים עומדים לרשות מצרים ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. לפי מיטב ידיעתנו ממשיכה ברית-המועצות לספק מטוסי מיג-23, טילי קרקע-אוויר וטילים נגד טאנקים, משאיות ורכב ייעודי, תחמושת לארטילריה ולטאנקים וחלפים לשריון ולחיל-האוויר.

2. אחרי המלחמה רכשה אלג'יריה ברוסיה טאנקים בשביל מצרים. אלג'יריה ממשיכה לספק למצרים חלפים לזרוע היבשה, לרבות טאנקים, ולחיל-האוויר המצרי.

3. סעודיה רכשה בצרפת מטוסי מיראז', עוד בתקופת האמבארגו, ואחדים מהם הגיעו כבר למצרים.

4. אין לי ידיעות על כך.

5. מצרים מתעניינת גם ברכש אמצעי לחימה מסוגים שונים במערב-אירופה, ובכלל זה בריטניה וצרפת. בעקבות ביקורו האחרון של סאדאת בצרפת סוכם מה עיסקת רכש, הכוללת בין היתר מטוסי מיראז' נוספים.

2824. מינויו של מר פלטיאל מקלף כעוזר המנהל

של התעשיה האווירית

חברת-הכנסת ש. לורינץ שאל את שר הבטחון ביום י"ז בשבט תשל"ה (29 בינואר 1975) :

בידיעה שפורסמה בעתונות נמסר כי בעקבותו הליקויים שמצביע עליהם דו"ח מבקר המדינה על החברה הממשלתית "אלתא" פורש מתפקידו מנהלה של חברה זו מר פלטיאל מקלף.

כן נמסר באותה הידיעה כי מר מקלף יעבוד בקיר דום מכירות במשלחת של התעשיה האווירית בארצות-הברית ויקבל בעד זה שכר של 40,000 דולאר לשנה.

אבקש לדעת :

1. האם הידיעה נכונה ?

2. אם כן — האם תיבדק שנית ההחלטה על מינויו של מר מקלף לתפקידו החדש, לנוכח הליקויים בחברת "אלתא" שנחשפו על-ידי מבקר המדינה ?

3. מה הוא שכרם השנתי הממוצע של עובדי החברות הממשלתיות העושים את עבודתם בארצות-הברית ?

4. האם שכר שנתי של 40,000 דולאר לשנה אין בו משום חריגה מהשכר המקובל של עובדי המדינה, ואף מזה של עובדי החברות הממשלתיות ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1—2. נכון שמר פלטיאל מקלף מונה כעוזר מנהל התעשיה האווירית ויעסוק בקידום מכירות מוצרים אלקטרוניים המיוצרים בתעשיה האווירית על-שליחותה. יתר סרטי הידיעה אינם נכונים.

כמה פצועי מלחמת יום-הכיפור נותרו עדיין בבתי-חולים או במוסדות שיקום עם תום שנת 1974 ?

שר-הבטחון ש. פרס :

ב"14 באפריל 1975 היו עדיין 17 פצועים ממלחמת יום-הכיפורים מאושפזים בבתי-חולים ובמוסדות השי-קום : בבית-לוינסטיין — 11 איש, ובמרכז הרפואי על שם שיבא — 6 פצועים.

2882. הביצורים שהוקמו עליידי מצרים בגדה המזרחית של תעלת סואץ

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בשבט תשל"ה (4 בפברואר 1975) :

בגליון האחרון של השבועון "ניוויזיק" פורסם כי החיילים המצריים בגדה המזרחית של תעלת סואץ עוסקים, מאחורי מסכי הסוואה, ביציקת ביטון בעמדות שהוכנו מראש כדי שאפשר יהיה לקלוט 5 דיביזיות תוך 30 שעות.

אבקש לדעת :

1. האם הידיעות שבידינו מאשרות את נכונות דברי ה"ניוויזיק" ?

2. אם כן — האין בכך משום הפרת הסכם הפרדת הכוחות שבינינו ובין המצרים ?

3. אם אמנם מפירים המצרים בכך את ההסכם, מה פועלת ישראל כדי למנוע מהמצרים הפרה זו ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1—3. תשובתי מהיום לשאלתה 2880 של חבר-הכנסת יהודה שערי עונה גם על שאלותי של חבר-הכנסת פרוש.

2887. הצעה להימנע מהענקת אותות גבורה

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר הבטחון ביום כ"ד בשבט תשל"ה (5 בפברואר 1975) :

צה"ל עומד להעניק אותות גבורה וציונים לשבח על גילויי עוז ואומץ במלחמה של יום-הכיפורים.

אבקש לדעת :

1. האם נכון שחיילים וקצינים. שלקחו חלק פעיל בקרבות המלחמה האמורה, פנו בעת האחרונה אל כבודו דו להימנע מהענקתם של אותות הגבורה בשים לב לנסיבות הפתיחה של המלחמה, לאופייה ולאופן ניהולה בימים הראשונים, לממדי הקרבות, למספר הגדול של החללים, לקשיים להשיג מידע ולקבוע מה בדיוק אירע בכל נקודה ונקודה, בכל גזרת קרב, בשים לב לקשיים לקבוע קריטריונים ולחשש שבנסיבות אלו ייצאו לוחמים מקופחים ?

2. מתי אמור צה"ל להעניק את אותות הגבורה ?

3. כלום נכון כי נחקבלו אצל כבודו פניות להימנע מהענקת האותות ?

4. האם נוכח הפניות האמורות נשקל העניין מחדש ?

5. אם כן — מה ההחלטה הסופית ?

נודמן לי לשמוע מפי אזרחים, בערב שאלות ותשובות, שאלה בדבר אמיתותה של ידיעה שבמחנות חיל-האוויר בצה"ל מתבזבז נפט גזולי בצורת זריקתו ממש מחוסר שימוש בו.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. האם הובאה לידיעת משרד הבטחון מציאות דומה לזו של ביוזבו נפט ?

ב. האם מוכן משרד הבטחון לבדוק את אמיתותה של ידיעה זו ?

שר-הבטחון ש. פרס :

א—ב. התופעה של שפיכת דלק היתה קיימת בעת המלחמה ומלחמת ההתשה שלאחריה, כאשר בגלל הלחץ שנבע מן הצרכים המיבצעיים וקו הדלק שנשאר במכלי הנתיקים של מטוס השב ממשימה.

לפני כשנה הופעלו נוהלים להבטחת איחסונו של דלק זה במכלים מיוחדים והחזרתו למרכזי הדלק לשימוש חוזר. ועדה מיוחדת מפקחת על ביצוע צעדים אלה.

2880. הביצורים המוקמים עליידי מצרים בגדה המזרחית של תעלת-סואץ

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בשבט תשל"ה (4 בפברואר 1975) :

נא להשיב לי :

1. האם נכונה הידיעה שפירסם לאחרונה השבועון "ניוויזיק", ולפיה יצקו כ-6,000 חיילים מצריים, שנשארו בגדה המזרחית של תעלת סואץ, בטון לתוך עמדות שהכינו שם כשפעולות אלה נעשו תחת רשתות הסוואה ?

2. האם אין פעולות אלה מהוות הפרה של הסכם ההפרדה ?

3. האם נכונות השערות השבועון האמריקני כי בביצורים אלה יוכלו למצוא מחסה ועמדות קרב כחמש דיביזיות מצריות, שעלולות לצלות את התעלה ב-20 מקומות תוך 30 שעות ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. מאז חתימת הסכם ההפרדה מתבצעת בגדה המזרחית עבודה אינטנסיבית של הקמת ביצורים, הכו-ללת דיפון עמדות, בניית בונקרים ותעלות.

2. להוציא הקמת בסיסים טילים קרקע-אוויר, אין הסכם ההפרדה אוסר על הצדדים בניית ביצורים ועמדות.

3. למצרים תשתית ביצורים בגדה המזרחית אשר בה יוכלו להיערך כל הכוחות המצריים שיחצו את התעלה לסיני, עליפי תכניות ההגנה המצריות.

2881. מספר הפצועים ממלחמת יום-הכיפורים המאושפזים עדיין בבתי-חולים

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בשבט תשל"ה (4 בפברואר 1975) :

אבקש לדעת :

ש"הבטחון ש. פרס :

1. 3. הידיעה נכונה, אם כי מטפר הפניות היה מועט.

2. השבוע.

4—5. הנני סבור שאי-חלוקת העיטורים תקפת את לחימת הגבורה העילאית של חיילינו במלחמת יום-הכיפורים ועל כן נעניק את העיטורים, כאמור בחוק שהתקבל על-ידי הכנסת.

2910. שאלת הריק שפסירסומיו של האלוף (מיל.)

הרצוג על מלחמת יום-הכיפורים

הכ"הכנסת י. הורביץ שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בשבט תשל"ה (10 בפברואר 1975) :

בשבועות האחרונים התפרסמו כתבות בעתונות מאת אלוף (מיל.) חיים הרצוג על מהלכי מלחמת יום-הכיפורים.

פרטים אלה כוללים מידע, לעתים בלתי-מדויק, על אירועים שונים במלחמה, לרבות דיונים בדרגים צב-איים ומדיניים בכירים בשעת המלחמה.

אודה לכבודו אם ישיב לי :

1. האם הפרטים שנמסרים על-ידי אלוף (מיל.) הרצוג נמסרו לו על-ידי גורמים רשמיים במערכת הבטחון או בצבא ?

2. נוכח מעמדו המיוחד של אלוף (מיל.) הרצוג, האם יכול כבוד השר למסור אם פרטי המלחמה, לר-בות מהלכי צליחת תעלת סואץ, כפי שמדווח עליהם מר הרצוג הם מהימנים ?

3. אם לא — האם בדעת שר הבטחון לנקוט יוזמה כדי להפריך את אי-הדיוקים הפוגעים, שנפרסם אלוף (מיל.) הרצוג ?

ש"הבטחון ש. פרס :

1. חלק מהפרטים שבידי האלוף במילואים חיים הרצוג נמסרו לו באישור גורמים מוסמכים בצה"ל שכינה בעבר בתפקידהם.

2. יש להתייחס לפירסום הכתבות בעתונות, פרי עטו של המחבר, כאל גירסה עתונאית גרידא.

3. לאור תשובותי דלעיל אינני רואה צורך לה-גיב, לאשר או לא לאשר נכונות פרטי המלחמה כפי שנמסרו לפירסומים כאלה.

2912. כיוכוז מוזן ביחידות צה"ל

הכ"הכנסת מ. פרוש שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בשבט תשל"ה (10 בפברואר 1975) :

ב"הארץ" מיום ג' בשבט תשל"ה פורסמה כתבה מאת מר נתן דונביץ, תחת הכותרת : "כיוכוז מרגיז של מוזן בצה"ל".

בכתבה זו מתפרסמים שני מכתבים המתארים כי-צד נזרקה לאשפה, לאחר הארוחות בחדרי אוכל צב-איים, כמויות גדולות של מוזן שנשאר על השולחן וה-ראוי עדיין לאכילה, כמו לחם, מרגרינה, ריבה, ביצים, ירקות ועוד.

באותו עתון מיום ד' בשבט תשל"ה פורסם מכתב למערכת מאת פרופסור ע. אביתר, ובו הוא מציע למנות אנשי מילואים כקציני חסכון ביחידות צה"ל.

רצוני לשאול :

1. האם נותנים משרד הבטחון וצה"ל את דעתם כיצד למנוע זריקה לאשפה של מוזן הראוי לאכילה, דבר שיש בו גם איסור של "בל תשחית" ?

2. אם כן — אילו צעדים ננקטים כדי למנוע את הדבר ?

3. האם מוכן צה"ל לאמץ את ההצעה למינוי קציני חסכון ביחידותיו ?

4. אם לא — מדוע ?

ש"הבטחון ש. פרס :

1—2. בתשובותי מיום 11 במארס 1975 לשאילתות 2180 של הכ"הכנסת יוסי שריד ו-2386 של חבר-הכנסת זבולון המר פירטתי את אשר נעשה בצה"ל למניעת כיוכוז מוזן.

3—4. צה"ל מקיים ועדות חסכון וייעול יחיד-תיות.

2921. חוקיות הפירסומים של האלוף (מיל.)

הרצוג על מלחמת יום-הכיפורים

הכ"הכנסת י. הורביץ שאל את שר המשפטים ביום כ"ט בשבט תשל"ה (10 בפברואר 1975) :

בשבועות האחרונים התפרסמו בעתונות כתבות מס-פר שמהוות פרקים מספר חדש מאת אלוף (מיל.) חיים הרצוג וכוללות פרטים רבים על מלחמת יום-הכיפורים.

בין הפרטים המצויינים בכתבות יש כאלה החושפים מידע מפורט, אשר אינו תמיד מדויק, על מהלכי הקרבות, הדיונים בדרגים הצבאיים והבירורים בשעת הקרבות.

אודה לכבודו אם ישיב לי :

1. מה הם הסייגים החוקיים לגבי פירסום מידע צבאי כאמור על-ידי אלוף במילואים ?

2. האם הפירסום הנ"ל על-ידי אלוף (מיל.) הר-צוג עובר על סייגים אלו ?

3. האם נוקט שר המשפטים צעדים כדי לקבוע קריטריונים גלויים וברורים בנושא של פירסומים לע-תונות על-ידי קציני מילואים בדרג בכיר כזה ?

ש"הבטחון ש. פרס :

1—3. תשובתי מהיום לשאילתה שלך מס' 2910 עונה גם על שאלותיך האמורות.

2944. שאלת גיוסם של מתמכרים לסמים

הכ"הכנסת י. שריד שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בשבט תשל"ה (10 בפברואר 1975) :

עתה נודע כי אברהם עזרא, שהודה בהטלת הרימון בדיסקוטק "בר אוריין" בנתניה, היה משועבד לסמים מילדות, שיחק משחקי קוביה על סכומי כסף גדולים,

4. מה עושה האגף להנצחת החייל על-מנת להבטיח כי הורים שהביעו רצונם להיקבר בשטח הנ"ל, בקשתם תמולא?

5. האם שותף האגף להנצחת החייל בפנייה השנייה של הברו-קדישא להקצאת שטח קבורה נוסף ובצמידות לבית-הקברות הצבאי בקריית-שאול?

6. אילו צעדים ינקוט כבוד השר כנגד חברה-קדישא שעשתה שימוש בלתי-נכון בחלקה שנמסרה לרשותה בזמנו?

שר-הבטחון ש. פרס:

1, 2, 3, 5. המחלקה להנצחה לא שותפה בבקשת החלקה להורים השכולים.

4, 6. המחלקה להנצחה אינה מטפלת ואינה מפקחת על שום שטח אזרחי שבתחום חברה-קדישא. אם משרד הבטחון יישאל, נתמך בכל הצעה שבאה למלא את מבוקשם של ההורים השכולים.

2982. מניעת הימצאות נשק של צה"ל בירי אזרחים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הביטחון ביום ו' באדר תשל"ה (18 בפברואר 1975):

נוכח העובדה שבחלק גדול ממעשי הבריונות שבוצעו בימים האחרונים השתמשו הבריונים בנשק ובתחמושת השייכים לצה"ל רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נערכה חקירה בכל מקרה על הדרך שבה הצליחו לקחת נשק מהצבא מבצעי מעשי הבריונות?
2. אם כן — מה היו מסקנות החקירה?

3. אילו אמצעים עומד שר הבטחון לנקוט על-מנת למנוע אפשרות שנשק השייך לצה"ל לא יימצא בידי אזרחים וחיילים שישתמשו בו לביצוע מעשי פשע?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-3. כל מקרה נחקר בנפרד. לעתים הוברר שהתחמושת לא אוחסנה או נשמרה בקפדנות מספקת. המטה הכללי פירסם הוראה מיוחדת למפקדי היחידות והבסיסים להגביר את ערנותם בנושא זה, לחזק את השמירה על הנשק והתחמושת ולהתייחס בכל חומרת הדין למקרים של הונחה ורשלנות.

2997. ביצוע עבודות קבלנות בשביל משרד הבטחון

חברת-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום ו' באדר תשל"ה (18 בפברואר 1975):

ב"דיעות אחרונות" מיום 14 בפברואר 1975 פורסמה ידיעה מאת אריה אבנרי בדבר ועדת חקירה של הקרן הקיימת לבדיקת מעשי הונאה של קבלנים שביצעו עבודות בשבילה ברמת-הגולן וחשדות שהועלו כי קבלנים אלה גבו כספים בעד אותה עבודה הן ממשרד הבטחון והן מהקרן הקיימת לישראל.

שאלותיו הן:

א. האם הקבלנים שביצעו עבודות בשביל הקרן הקיימת מבצעים גם עבודות בשביל משרד הבטחון?

והעובדת הסוציאלית שלו אמרה עליו שהוא "מסוכן ונארקומאן". עוד נודע כי לפני כחודש גוייס אברהם עזרא לצבא.

אבקש לדעת:

1. האם נארקומאנים מגויסים לצה"ל?

2. אם לא — כיצד קרה שהנ"ל גוייס?

3. מה הם האמצעים הנקטים בלשכות הגיוס, הבאים למנוע גיוסם של נארקומאנים לצבא?

4. האם ישוכללו עתה האמצעים האלה, לאחר שנתבררו העובדות הקשורות באסון בנתניה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. מועמדים לגיוס המכורים לסמים נפסלים לשרות.

2. אברהם עזרא פוטר משירות בעבר עקב היותו מתחת לסף הגיוס ולא עקב היותו מכור לסמים. ביינתיים שונו הקריטריונים והוא גוייס במסגרת החזרת מפוטרים. הבדיקות הרפואיות בלשכת הגיוס לא גילו התמכרות לסמים. המידע שהיה על כך בלשכת הסעד לא הגיע לידי שלטונות צה"ל.

3. האמצעים הנקטים עד כה היו הצהרת המועמד, בדיקה גופנית ורפואית, וכן דיווחשבון משטרה.

4. נעשתה פעולה תחקיתית, ועם פירסום התקנות והפעלתן בעזרת משרד הבריאות יקבל צה"ל מידע רפואי ממוסדות אזרחיים לגבי אנשים המוכרים כמתמכרים לסמים.

2945. בקשתה של חברה-קדישא בתל-אביב להקצאת חלקה נוספת לירי בתי-הקברות הצבאי בקריית-שאול

חברת-הכנסת ג. פת שאל את שר הבטחון ביום כ"ט בשבט תשל"ה (10 בפברואר 1975):

בשנת 1971 פנתה חברה-קדישא בתל-אביב למור עצה המקומית רמת-השרון וביקשה חלקת קרקע נוספת בסמיכות לבית-הקברות בקריית-שאול על-מנת שרובה תשמש כבוא העת לקבורתם של הורים שכולים אשר ילדיהם קבורים בבית-הקברות הצבאי בקריית-שאול.

לפני שבועות מספר חזרה חברה-קדישא הנ"ל וביקשה שטח קבורה נוסף וגם בפעם זו לצורך אותה מטרה. מאידך גיסא התברר כי מרבית הקברים שנכרו בשטח שצורף בזמנו לבית-הקברות נמכרו לא להורים שכולים.

לאור הנ"ל אבקש להשיב לי:

1. האם שותף האגף להנצחת החייל במשרד הבטחון בפניית חברה-קדישא בתל-אביב למועצה המקומית רמת-השרון משנת 1971?

2. האם סיפק האגף להנצחת החייל על השטח הנ"ל ולהבטיח כי מרבית הקברים שנכרו בו או שיכירו בו בעתיד אכן ישמשו הורים שכולים?

3. כמה קברים נכרו בשטח הנ"ל לצורך קבורתם של הורים שכולים, מאז 1971 ועד עתה?

חוברת כ"ו, ישיבה קט"ח

— שאילתות ותשובות (מואב, פרס, זיאר, פעיל, י. תמיר) —

את סמכויותיו, על-פי החוק, כדי להפסיק שימוש חורג זה במדי צה"ל?

ג. האם מוכן כבוד השר לנקוט צעדים משפטיים ומשמעתיים כלפי האשמים בשימוש בלתי-סביר זה בשמו הטוב ובתדמיתו של צה"ל?

שר-הבטחון ש. פרס:

א-ג. המדובר בראיון ספונטאני שצולם באקראי. לדברי האחראים לכך, לא ידעו שהיה עליהם לקבל אישור צה"ל להופעת החייל. מכל מקום לא ניתן לחייל אישור, וככלל — אין צה"ל מסייע לפעולת פרסומת כלשהי. דובר צה"ל פנה להנהלת "אגד" וביקש להוציא אותו קטע שהחייל מופיע בו.

3049. ידיעה בדבר הפרת הסכם ההפדרה על-ידי סוריה

הכר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ט"ו באדר תשל"ה (27 בפברואר 1975):

מר דן מרגלית מודיע מושינגטון לעתונתו "הארץ" ב-26 בפברואר 1975 שסוריה הכניסה לרמת-הגולן, בשבוע שעבר, טנקים ותותחים מעל למותר לפי הסכם הפרדת הכוחות. כן מוסר סופר "הארץ" ש"ישראל התלוננה לפני האו"ם על הפרת הסכם ההפדרה".

בקשר להנ"ל אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם כן — מה אירע בשבוע שעבר בצד הסורי של אזור הפרדת הכוחות?

3. מה הם ממדי הפרת ההסכם?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-2. באמצע פברואר 1975 פרסו הסורים יחידות שריון, כאשר כ-10 טנקים נמצאו מעל למספר המותר ברצועת הדילול הראשונה. לאחר שישאל הגישה תלונה על כך לאו"ם הוציאו הסורים אותם טנקים מהאזור האסור.

3. ככלל אין כרגע הפרות סוריות חדשות של הסכם ההפדרה, להוציא חדירות מספר של מוצבים סוריים לאזור החץ.

3052. ממדי הספקת נשק למצרים על-ידי ברית-המועצות ומשמעותה

הכר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975):

השבועון הצרפתי "ז'ורנאל די דימאנש" פירסם השבוע מאמר תחת הכותרת "הבלוף של סאדאת" ובו הוא מתאר את התככים שבין מצרים לברית-המועצות שמטרתם להטעות את ישראל באשר לממדי הספקת הנשק הסובייטי למצרים. בהמשך הדברים מוסר העיתון פרטים על כמויות הנשק שזורמות לצבא מצרים ומדגיש ש"משלוחים אלה עומדים בסתירה בולטת להצהרות שהשמיע באחרונה הנשיא סאדאת. הצהרות אלה משתלבות בחסרית שהוכן בקפדנות על-ידי מוסקבה וקהיר" ושעיקרו ליצור רושם שנוצר משבר בין שתי המדינות.

ב. האם קיים תיאום או שיתוף פעולה לביצוע עבודות עפר בין הקרן הקיימת ומשרד הבטחון?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. חלק מהקבלנים העובדים בשביל משרד הבטחון מבצעים לעתים עבודות גם בשביל הקרן הקיימת ליש-ראל. הקבלן ששמו הוזכר בכתבה של "ידיעות אחרונות" אינו מועסק על-ידי משרד הבטחון.

ב. הקרן הקיימת מבצעת עבודות בשביל משרד הבטחון במחירי קבלנים קבועים והתשלום הוא לפי מדידת העבודה העשויה.

3021. סגירת שטח ליד כפר מובאס לצורך אימוני צה"ל

הכר-הכנסת ת. זיאר שאל את שר הבטחון ביום ט' באדר תשל"ה (20 בפברואר 1975):

בעתון "אל-שעב", היוצא לאור בירושלים המזרחית, פורסמה ביום 17 בפברואר 1975 ידיעה שהשלטונות הפקיעו 2,400 דונאם מאדמות הכפר טובאס, וזה בנוסף ל-70,000 דונאם שהופקעו בעבר מאותו הכפר.

הנני שואל:

1. מה הן הסיבות להפקעת עשרות אלפי דונאמים קרקע מהכפר הנ"ל?

2. האם קיימת תכנית להתנחלות באדמות אלה?

3. האם הפקעה זו היא סופית?

4. האם הפקעה זו לא תגרום להידרדרות כלכלית וחברתית של הכפר טובאס ושל בעלי האדמות המופקעות, שהתפרנסו עד עתה מאדמה זו בעבודה חקלאית?

5. האם מוכן כבוד השר לשקול מחדש את העניין ולבטל את צווי הפקעת האדמות הנ"ל?

שר-הבטחון ש. פרס:

1, 2, 3, ו-5. צה"ל סגר שטח של 2,300 דונאם בבקעה לצרכי אימונים. חלק ניכר מהשטח הוא אדמות נפקדים והשאר מעובד לסירוגין.

4. התשובה שלילית. כלכלתה של טובאס מושחתת על עיבוד אדמות חקלאות מבוהקות. שאינן נכללות בשטח האמור, ועל מקומות פרנסה אחרים.

3038. שימוש במרי צה"ל לצרכי פרסומת

הכר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום י"ד באדר תשל"ה (25 בפברואר 1975):

בבתי-קולנוע מוצג לאחרונה סרטון פרסומת של חברת שפט בע"מ, הדן בקאופראטיב "אגד". באחד הקטעים מופיע חייל במדים המשבח את חברת האר-טובוסים הנ"ל.

הנני שואל:

א. האם אכן קיבל החייל המופיע בסרט אישור מטעם שלטונות צה"ל להופיע בסרט פרסומת כשהוא לבוש במדי צה"ל?

ב. אם החייל שהופיע במדי צה"ל היה שחקן שלבש מדים לצורך הפרסומת, האם מוכן השר להפעיל

שר-הבטחון ש. פרס :

בשעתי עינתי ב"3 בדצמבר 1974 לשאילתה מס' 1999 של חבר-הכנסת יהודה שערי בעניין זה :

כפי שהודעתי לא פעם מבצע צה"ל את החלטת הממשלה בעניין דחיית מועדי גיוסם של תלמידי ישי-בות. אינני סבור שהבעיה, שהיא בת 27 שנה, תמצא את פתרונה על-ידי המלצה זו או זו שאגיש לממשלה. יש לעניין השלכה ציבורית ואנו מנסים לחפש לו פתרונות בדרכי שיכנוע.

תשובתי זו עונה גם על השאילתה וגם על ההצעה.

3092. מתן ייעוץ למניעת הריון לחיילות בשירות חובה

חבר-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975) :

על-פי חוק שירות הבטחון משוחררות מצה"ל חיילות בשירות חובה אם הן נמצאות בהריון. בכך מאבד צה"ל כוח-אדם חיוני.

שאלותי הן :

1. האם חיילות בצה"ל בשירות חובה מקבלות הדרכה או הסברה למניעת הריון ?

2. האם חיילות בצה"ל בשירות חובה מקבלות ייעוץ רפואי או מרשמים למניעת הריון ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. התשובה חיובית.

2. כן, לפי בקשתן.

3124. שביטות עצירים מינהליים בכת-כלא

חברת-הכנסת א. הרליין שאלה את שר הבטחון ביום כ"ח באדר תשל"ה (11 במארס 1975) :

לאחרונה התפרסמו ידיעות על שביטת של עצורים מינהליים בבתי-סוהר שונים בארץ.

אודה לכבודו אם יודיעני :

מי העצורים, על מה נעצרו ומדוע שבתו ?

שר-הבטחון ש. פרס :

בתאריכים 24 בפברואר 1975 — עד 3 במארס 1975 התקיימה שביטת-רעב של 42 עצירים מינהליים, העצורים עקב פעילותם החבלנית וההתרנית והיותם סיי-כון בטחוני. לדברי העצירים נועדה שביטת-הרעב לשמש מחאה על המשך מעצרים.

3151. הצורך שבפירסום "במחנה גרני"ע"

ו"במחנה נח"ל"

חברת-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום א' בניסן תשל"ה (13 במארס 1975) :

משרד הבטחון, כמו משרדים ממשלתיים אחרים, נקרא למאמץ עליון לצמצם בהוצאות המיותרות והוצאות ראוות כדי לא לפגוע בהוצאות החיוניות. במערכת הבטחון יש פרסומים המיועדים לקבוצות מצומצמות או חלקים של מערכת הבטחון כמו "במחנה גרני"ע" ו"במחנה נח"ל".

בקשר לגילויים אלו יואיל השר להשיב לי :

1. כמה נשק ואילו סוגים קיבלה מצרים לאחר רונה מברית-המועצות ?

2. האם הספקת ציוד מלחמתי מברית-המועצות למצרים גברה ?

3. אכן — באילו ממדים ?

4. מה אמת בפירסומי השבועון הצרפתי כנאמר לעיל ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. תשובתי מהיום לשאילתה 2792 של חבר-הכנסת ידידיה בארי עונה גם על שאילתה זו.

2. עד כמה שידוע לנו נתחדשה וגברה במידה ניכרת כמות הנשק, התחמושת והחלפים שהגיעו בחור-דשים האחרונים מרוסיה למצרים.

3. השבועון הצרפתי צודק בהחלט במסקנה שלו שחידוש אספקת הנשק למצרים רחוק מלבטא משבר או קרע אמיתיים ביחסי רוסיה-מצרים.

3054. פעולות בילוש שמבצעת אניית ביון

רוסית בחופי ישראל

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום כ"ח באדר תשל"ה (3 במארס 1975) :

בעתון "דבר" פורסם ששר-הבטחון מר שמעון פרס מסר בהרצאתו במועדון המסחר-ייעושיית בתל-אביב שאניית ביון רוסית בולשת דרך קבע ליד חופי ישראל.

רצוני לשאול את כבוד השר :

1. מתי התחילה פעולת הבילוש של אניית הביון הרוסית ?

2. האם אניית הביון הרוסית ממשיכה בסיוור הבילוש בחופי ישראל ?

3. במה מתבטאת פעולת הבילוש של אניית הביון ?

4. האם ננקטו פעולות לשיבוש פעולות הבילוש של אניית הביון הרוסית ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. בשנת 1970.

2. כן.

3. האניה מנהלת מעקב והאזנה לפעילויות בת-חומי ישראל באמצעות ציוד אלקטרוני משוכלל.

4. לא.

3091. גיוס תלמידי ישיבות לצה"ל

חברת-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975) :

לפי דברי שר הבטחון בכנסת יש כמה אלפי בחור-רי ישיבה ששירותם בצה"ל נדחה.

שאלתי היא :

האם ניתן לגייס בחורים אלה לצורך קבלת אימון בסיסי בתקופת החופש בישיבה (כ-70 יום) ?

3175. פירסום דבר תפיסתה של הספינה הקשורה לפעולת המחבלים במלון "סבוי"

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום ו' בניסן תשל"ה (19 במארס 1975):

נודע לי ממקורות מהימנים כי מיד לאחר שנתפסה ספינת-האם של מרצחי מלון "סבוי", ביום ה', 6 במארס 1975, הוחלט בדרגים הממשלתיים הבכירים כי דבר תפיסת הספינה לא יפורסם מסיבות מיבצעיות-בטחוניות. הנני שואל:

א. מי הסמיך את שר הבטחון לפרסם את דבר תפיסת ספינה כבר ביום 6 במארס לפנות ערב?

ב. מה הוא הנזק שנגרם לישראל בגלל הפירסום המוקדם של הפרשה?

שר-הבטחון ש. פרס:

א-ב. אין יסוד לאינפורמציה של "המקורות המהימנים" שהודיעו לך דברים מהירהורי לבם.

על הפירסום הוחלט מיד לאחר שהתברר מעל לכל ספק שאכן ספינה זו קשורה לפעולת המחבלים ב"סבוי". הנזק שנגרם הוא בעיקר ל"מקורות המהימנים".

3255. ידיעה בדבר התכונות של איש צבא על אי-חשיבותו הצבאית של מעבר המיתלה

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ב' באייר תשל"ה (13 באפריל 1975):

אל סונדרס, אחד האישים הבכירים במחלקת המדינה ואיש צוות של מוכיר המדינה האמריקני הנרי קסינג'ר, סיפר לאחרונה, לפי שפורסם, שגנרל ישראלי קבע כי אין חשיבות צבאית למעבר המיתלה.

כיוון שקביעה זו נוגדת את העובדות שדווחו על-ידי ממשלת ישראל והרמטכ"ל לציבור הישראלי ולנצי"גיו, אבקש להשיב לי:

1. האם אמר את הדברים הללו קצין בכיר בצה"ל באחת הפגישות עם הצוות של ד"ר קסינג'ר, או בני-סיבות דומות?

2. אם כן — מתי אמר זאת?

3. מי הוא הקצין הבכיר שאמר דברים אלה?

4. האם עמדה זו אומצה על-ידי שר הבטחון?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-3. לא ידוע לי על אמירה כזו בפגישת הצוות עם מוכיר המדינה.

4. לא.

3277. העמלות המשולמות למתווכי רכש

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הבטחון ביום ד' באייר תשל"ה (15 באפריל 1975):

אבקש להשיב לי:

1. מה היא עתה מדיניותו של משרד הבטחון בקשר לשאלת העמלות למתווכי רכש שונים?

שאלותיו הן:

א. האם יש הצדקה תקציבית בימים אלה להוציא לאור פירוטומים כמו "במחנה גדנ"ע" ו"במחנה נח"ל", שהיקף תפוצתם מצומצם והם מיועדים למספר קטן, יחסית, של אנשי מערכת הבטחון?

ב. אם משרד הבטחון משוכנע שפירוטומים אלה הם חיוניים ויש הצדקה תקציבית לקיומם, האם יש הצדקה תקציבית לאחזקת מערכות עתונות נפרדים ל"ב-מחנה", "במחנה גדנ"ע" ו"במחנה נח"ל"?

ג. האם נשקלה האפשרות לכלול את הנושאים הספציפיים לגדנ"ע ולנח"ל במסגרת מורחבת של עתון "במחנה"?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. שני העתונים נמכרים ותקציבם מאוזן בעיקרו על-ידי הכנסות מהמכירה ומקצתו מהכנסות ממודעות מסחריות. "במחנה גדנ"ע" איננו מיועד כלל לאנשי מערכת הבטחון והוא נמכר בין בני-נוער בגילים 13-17. "במחנה נח"ל" מיועד לחברי תנועות נוער בגילים 16-18, שהעתון מהווה בשבילם חלק מההכשרה החינוכית לקראת הנח"ל. כן מהווה העתון פרק בהכשרה החינוכית של הנחלאים והוא חלק מהמערכת החינוכית של מפקדת פיקוד הנח"ל, כגון ערבי גר-עינים, קורס מוזיקלי ופעילי גרעינים, קורס רכזי תרבות, קורסים קלאסיים במדרשה החקלאית וכו', שאינם קיימים במסגרות אחרות של צה"ל. בפזורה הגדולה של הנחלאים ביחידות השריון, בצנחנים, בהנדסה, בחיל רפואה ובתעסוקה המיבצעית משמש העתון כקשר חי לפיקוד הנח"ל וכ"דבק" לגרעינים.

ב. המערכת של שני העתונים מאוישת בסך-הכל על-ידי 4 עובדים אזרחיים. בכל צירוף ומבנה אחרים היה הכרח להחזיק סגל מצומצם זה להפקת חומר בהיקף דומה.

ג. בגלל האופי השונה הן של הייעוד, הן של התוכן והן של המבנה לא נמצאה אפשרות לכלול נושאים ספציפיים אלה במסגרת "במחנה", שבועון כלל-חיילי צה"ל.

3154. ביקורי פתע של שר הבטחון במחסני חירום

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הבטחון ביום א' בניסן תשל"ה (13 במארס 1975):

מפירוטומים בעתונים נודע כי שר הבטחון עורך לעתים תכופות ביקורי פתע במחסני חירום של צה"ל.

שאלותיו הן:

1. כמה ביקורי פתע במחסנים ובמיתקני צה"ל ערך השר מאז כהונתו בתפקיד זה?

2. מה הוא הסיכום העובדתי ולקחי הכוננות מביקורים אלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-2. הנני מקדיש יום-יומיים בשבוע לסיורים במיתקני צה"ל. סיורים אלה כוללים גם ביקורי פתע במחסני החירום. מצב הכוננות ביחידות שביקורתי בהן עד כה משובע רצון.

שולחן הכנסת. הצעת החוק פורסמה בחוברת הצעות חוק מס' 1162 מיום 8 בינואר 1971.

2. משרד הבטחון מקבל את המלצות ועדת-שטרייך בעיקרן ויוכל ליישמן לאחר שהצעת החוק תתקבל על-ידי הכנסת.

2. האם יקבל משרד הבטחון את המלצות ועדת-שטרייך בשלמותן, בחלקן או ישלול אותן כליל ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. מדיניותו של משרד הבטחון, בכל הנוגע לעמ' לות למחוקי נשק היא בהתאם להצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 6), אשר הונחה על

ה. חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ה—1975 * (קריאה ראשונה)

התברר כי לעתים קרובות שולם לתובעים מגרמניה סכום חד-פעמי כפשרה לחיסול תביעות לקיצבה בעד התקופה שחלפה. הסדר זה עורר קושי לצורך ההגדרות של "קיצבה" ו"מענק" וכדי להסירו תוקן החוק פעם נוספת ב-1973. למרות זאת התברר כי עדיין לא נפתרו כל הקשיים. בית-המשפט העליון פסק כי בחוק המתקן לא נקבעה דרך להחזרת התגמולים ששולמו במשך התקופה שבעדה קיבל הנכה פיצוי מגרמניה. מאחר שבתיקון השני לחוק נקבעה הוראת מעבר בלתי-ברורה, נקבע על-ידי בית-המשפט כי התיקון השני איננו שולל מהנכה את הזכות להחזיק בכספים ששולמו לו בעבר על-פי החוק, אף אם זכה בשל הנכות לגבי אותה תקופה לפיצויים גם מגרמניה.

מפסק-הדין עולה כי נכה הרדיפות, השייך לחוג השפה והתרבות הגרמנית, יכול במקרים מסויימים לקבל תגמולים בגין נכותו בעד אותה תקופה הן מיש"ר והן מגרמניה. תוצאה זו היא בניגוד לתפיסה הבסיסית של החוק, שלפיה נכה זכאי לקבל תגמולים ממקור אחד, ונבעה מכך שנעשה נסיון להקל עם הנכים שהגישו בגרמניה את תביעתם לפיצוי בעד נזקי גוף ובריאות בשל הרדיפות.

אנו מציעים עתה לקבוע בבירור כי נכה שאושר לו פיצוי בעד נזקי גוף ובריאות בגרמניה משום שהשתתף לקבוצה האמורה חייב להחזיר לאוצר את התגמולים שקיבל בישראל לפי החוק. אולם בכל מקרה יישארו בידי הנכה לא פחות מ-25% מן הפיצוי שקיבל בגרמניה. כן אנו קובעים בפירוש שבכל מקרה יקבל הנכה את הסכום הגבוה בתור קיצבה חודשית, דהיינו, אם מסיבה כל שהיא זכה לרנטה מגרמניה שהיא קטנה מן התגמול שאושר לו בארץ, יהיה זכאי להמשיך ולקבל את ההפרש.

נושא אחר שבו דנה הצעת החוק הוא הגדלת שיעור התגמולים המשתלמים לנכי רדיפות הנאצים במקביל להגדלת התגמולים לנכי המלחמה בנאצים ולנכי צה"ל. אנו מציעים גם להשוות את שיטת החישוב של התגמולים לשיטת הנהוגה לגבי נכים אלה. לפי הצעה זו ישולם לנכה, ששיעור נכותו, לדוגמה, 35%, סך 370 לירות לחודש, ולנכה ששיעור נכותו 60% — 630 לירות לחודש. כתוצאה מהגדלה זו יוגדלו גם התגמולים המיוחדים המשתלמים לנכים קשים שאינם מסוגלים להשתכר למחיתם. כן יש לזכור שכל התגמולים פטורים ממס.

אני מבקש להעביר את החוק, לאחר הדיון בו, לוועדת הכספים של הכנסת.

הי"ר מ. בן-פורת :

אבקש מאת שר האוצר להביא לקריאה ראשונה חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ה—1974.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אוצר המדינה משלם כיום תגמולים ליותר מ-18,000 נכי רדיפות הנאצים. תביעות רבות נוספות הוגשו למשרד האוצר והן נמצאות בשלבי טיפול שונים. מדי חודש בחודשו מיתוספים עשרות נכים למעגל הזכאים לתגמול על-פי החוק. עד כה שולמו לתגמולים ולטיפול בנכי רדיפות הנאצים יותר מחצי-מיליארד לירות, כאשר בתקציב לשנת 1975 הוקצב למטרה זו סכום של 190 מיליון לירות.

כידוע, חוק נכי רדיפות הנאצים מוכה בתגמולים את הנכים אשר הסכם השילומים מנע מהם לתבוע פיצויים בגין נזק גוף ובריאות בגרמניה. כאשר לנכה היתה זכות תביעה בגרמניה נשללה זכותו לתגמולים בארץ. וזאת בין שזכה לפיצוי מגרמניה ובין שלא זכה. במשך הזמן התברר כי זכותם של הנכים שהשתתפו לחוג השפה והתרבות הגרמנית לתבוע פיצויים בגרמניה לא נשללה על-ידי הסכם השילומים. ואולם היו נכים מקבוצה זו, שעקב ספקות שקיננו בהם בדבר סיכוייהם לזכות בפיצויים מגרמניה העדיפו להפנות את תביעתם לרשות המוסמכת בארץ. ב-1969 חוקן החוק כדי לאפשר לנכים אלה להגיש תביעה בגרמניה וביתניים לקבל תגמולים בארץ. בתיקון זה נקבע הסדר שמחייב קיזוז התגמולים שקיבל הנכה ממקור אחד כנגד התגמולים שקיבל על-פי החוק שלנו, באופן שבכל מקרה לא יקבל הנכה סכום שהוא קטן מהסכום המשתלם לפי החוק בארץ. לצורך זה הוכנס בין "קיצבה" כתשלום תקופתי, שלגביה נקבע כי מן התגמולים לפי החוק ינוכה הסכום השווה לקיצבה המשתלמת בעד אותו חודש מן המקור האחר, לבין "מענק", שהוא תשלום חד-פעמי ולגביו נקבע כי הנכה חייב לשלם לאוצר סכום השווה ל-75% ממנו, או סכום השווה לסך כל התגמולים שקיבל מהאוצר — הכל לפי הסכום הקטן יותר.

לפי הוראות אלה החזירו במשך השנים קרוב ל-3,000 נכים סכום של 31,500,000 לירות לאוצר המדינה. יש להניח כי בעתיד יחולו הוראות אלה על עוד כ-3,500 נכים, שיאושר להם פיצוי בגרמניה ושיכל אחז מהם יידרש להחזיר כ-18,000 לירות בממוצע, דהיינו תשלום של עוד 63,000,000 לירות.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, הדיון הוא אישי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת דיציאן, ואחריו לחבר-הכנסת בארי.

ליאון דיציאן (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי שכבוד שר האוצר הציג בפשטות את החוק הזה, יכולים לחשוב שאין דבר קל יותר מהחוק שהובא היום לכנסת. שום דבר איננו מסתתר מאחוריו. אין שום פגם בתוכו, לא ענייני ולא מוסרי. אבל מהן העובדות לאמיתן?

שלוש פעמים באה הממשלה, לאחר שחוקה את החוק, בהצעה לתקנו, וכל פעם באה לא כדי להיטיב, אלא כדי להרע. באמצע דיון משפטי שהגיש הממשלה נגד אחד מקבלי הפיצויים, שהוכר כשייך לתרבות הגרמנית — ואני עוד ארחיב את הדיבור על הדבר — באה הממשלה וחקקה חוק רטרואקטיבי, כדי לשלול זכויות מסוימות שניתנו לו באופן מפורש בחיקון החוק משנת 1969, תיקון שבה לעודד את הגשת התביעות בגרמניה.

אולי נחזור במקצת אחורה. בהסכם לוקסמבורג בשנת 1952 היה מובן שממשלת ישראל תפצה אותם אנשים שהפסידו, עליידי עלייתם לארץ-ישראל, ליש-ראל, את זכותם לתבוע פיצויים מממשלת גרמניה והם יוכלו לקבל פיצויים נאותים מממשלת ישראל. ולא בחינם — זה היה אחד התנאים של הסכם השילומים, כאשר ממשלת ישראל קיבלה סכומים ענקיים. עד שחורק חוק על גודל הפיצוי שניתן לאותו חוג של נרדפי הנאצים ותיקון החוק הגרמני שנותן אפשרות לא רק לאזרחי גרמניה, אלא גם לאותם אנשים ששייכים למעגל של התרבות הגרמנית והשפה הגרמנית והם נפגעו ומוכרים כנכי רדיפות הנאצים, ליהנות מפיצוי זה. זכות זאת חננת להם לאחר שיעברו את כל מדורי הגיהנום של הוכחת הנכות שלהם, שנית, בגרמניה, יוכיחו וי-בזו את עצמם עליידי ההוכחה שהם שייכים למעגל התרבות והשפה הגרמנית. ואין הדברים קלים כל כך; לא אחת בודקים אם באיזה שהוא משאל-עם, כמו זה שהיה בסודטים, האיש הכריז על עצמו שהוא שייך לתרבות הגרמנית, ואם לא הכריז — אז לא מקבלים אותו כשייך לתרבות הגרמנית.

מה הוא המניע של איש המקבל על עצמו את כל הבזיונות האלה? העובדה היא שלמעשה התשלום שהוא עשוי לקבל מממשלת גרמניה הוא, כנראה, לפחות פי שלושה, פי ארבעה, מגודל הפיצוי שהוא מקבל מממשלת ישראל. כל התביעות של נכי רדיפות הנאצים להשוותם לנכי המלחמה בנאצים לא נענו עד היום. ממשלת ישראל ודובריה לא אחת התנצלו על כך שאין באפשרות ממשלת ישראל לעזור לאותם יהודים אוסטרים שהם, משום-מה, בחוזה לוקסמבורג לא קיבלו שום פיצוי. אותה ממשלת ישראל מנצלת זכותה על-מנת למנוע מאותם יהודים שהם נכי רדיפות הנאצים, אבל נרדפו באוסטריה, לקבל כל זכות לפי החוק הקיים.

רק היום באה הצעת החוק ומשווה את הגימלה לזו שמקבלים נכי המלחמה בנאצים. זה אולי הדבר היחיד בתצעת החוק. אבל איפה כל יתר ההטבות שמי קבלים נכי המלחמה בנאצים? כל ההטבות הן בשטח ההטבות האישיות. אין הטבות במיסוי, לא בחינוך ילדים, לא בהנחות ממסים עירוניים, במרץ. כל אותם

דברים שמקבלים נכי המלחמה בנאצים אינם חלים על נכי רדיפות הנאצים. זה החוק, זה היחס האנושי "הטוב".

מה בעצם בא תיקון החוק הזה לעשות? הוא בא לסטור בפניו של בית-המשפט העליון, אשר פה-אחד החליט שאין להחזיר רטרואקטיבית את התשלומים שמי קבלים האנשים ושהוטבתו להם, ושאוילי בגללם הם הסכימו לפשרות מסוימות עם ממשלת גרמניה במשפטם שלהם. כי העובדה היא שחלק גדול של המשפטים המסתיימים היום בגרמניה מסתיימים בצורה כזאת שבעד העבר צריכים לוותר על חלק גדול מאוד מהמגיע להם. משנת 1945 עד היום, עד יום מתן פסק-הדין, היו צריכים לקבל את הפיצוי והגימלה. ממשלת גרמניה מסכימה, בעד סכום שהוא לפעמים אפילו לא 10% מהגימלה הכוללת, לשלם לאיש פיצוי חד-פעמי ולשלם לו גימלה בעד העתיד. בית-המשפט העליון אמר באופן חד-משמעי: כל התיקונים וכל הנסיונות להרע לנרדפי הנאצים עליידי התיקונים השונים באמצע המשפט, רטרואקטיביות, אינם יכולים לחול וזה על-יסוד הסעיף הברור שוועדת הכספים של הכנסת הכי ניהלה, שמצב הנרדף לא צריך להיות יותר גרוע משהיה לולא החוק היה נחקק.

לנוכח מצב זה מה שהממשלה רוצה לעשות על-ידי הצעת החוק שהוגשה היום הוא לבטל רטרואקטיבית פסק-דין ברור של בית-המשפט העליון. היא רוצה לגרום לכך שגם באותם מקרים שבמשפטים בגרמניה האיש קיבל סכומים קטנים בשביל העבר, יצטרך להחזיר גם אותם. היא אמנם משאירה 25% וחלק מההוצאות בידיו. אבל איזה צדק יש בזה? איזה צדק יש בכלל בכל חוק רטרואקטיבי? מה המוסריות של חוק כזה? בית-המשפט העליון פסק, ועל הממשלה לקבל את פסק-הדין ולפעול לפיו. ואם היא רוצה לשנות את החוק, עליה לעשות זאת מהיום והלאה, ולא לה-חילו על העבר.

לאור כל הדברים האלה אני מציע לבית המחזיר את הצעת החוק לממשלה ולא להעביר אותה לוועדה.

היו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בארי. איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שינמן, ואחריו לחברת-הכנסת גרוסמן.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין הדבר מקרי שדווקא השבוע שאנו מציינים את המאורע של שלוש שנים שנות מיגור הנאצים והנצחון עליהם דנים גם בכנסת על תיקון בחוק נכי רדיפות הנאצים. יש בזה הרבה מסמכות הפרשיות.

ודאי שאין גמול ותשלום ואין פיצוי ורקומפנסאציה למה שעוללו לנו הנאצים. אין תמורה ואין כפרה לרצח נפשות ישראל, ואין מורד וחשוב לקאטאקליסם הקשה שפקד אותנו בשנות המלחמה העולמית האכזרית בביצועם הישיר של הנאצים, כי הקאטאסטרופה והשוואה כפי שהיתה במאה ה-20 לפני שלושים וכמה שנים, אין לה אח ודוגמה בהיסטוריה היהודית והעולמית.

תובעים שימלאו בשלמות את אשר קיבלו עליהם וימציאו את הפיצויים בשיעור המאקסימאלי בהתאם לחוק שנת-קבל בגרמניה, האם אין אנו מצווים ב"קשוט עצמך", כדי לתקן עוול הנעשה לאומללים ונכים? הלא לצורך זה קיבלה הממשלה בשנת 3 מיליארד מארקים, כדי לכלכל, בשווה לגרמניה, את הפיצויים המגיעים לתושבי ישראל.

מספרם של נכים מקבלי הפיצויים מממשלת ישראל מגיע ל-8,000. במשך השנים עבר חלק מהנזכרים לקבל פיצויים מישראל לקבוצת מקבלי פיצויים בזכות החוק הגרמני הנוגע לחוג התרבות הגרמנית, ולהם מועברים הפיצויים ישיר מגרמניה. יתר על כן, אלה מחזירים לממשלת ישראל את הפיצויים שקיבלו, וליצערנו לא השכילה הממשלה להקים קרן מיוחדת מהכספים המוחזרים כדי לסייע באמצעות קרן זאת להגדלת סכום הפיצויים שמקבלים תושבי ישראל. טענת הממשלה היא כי עם חקיקת חוק נכי רדיפות הנאצים לא חזו מראש שזה יתבטא במספר כה גדול של נפגעים ובסכומים כה גדולים. אך אין זה מצדיק בשום אופן לקפח משום כך את הנכים בישראל. כי מי ביקש מממשלת ישראל שתתערב ותהיה מתווכת בין ממשלת גרמניה ובין תושבי ישראל? שהרי יכלו כל אלה לקבל ישירות מהאוצר בגרמניה ולפי שיעור התשי"ג לום שמקבלים יתר הנכים שמקבלים תשלומים ישיר מגרמניה.

על הממשלה לדעת כי מספר מקבלי הפיצויים יקטן במשך השנים, כי באופן טבעי זיקנה קופצת על הנכים וחלק מהם גם הולך לעולמו, והרי הפיצויים אינם עוברים בירושה וממילא יצטמק המספר. חלק גם עוברים לקבוצה הנזהנית מהפיצויים על יסוד תרבות גרמנית, ואז לא זו בלבד שהם מפסיקים לקבל פיצוי ייהם מישראל אלא גם מחזירים, כפי שהדגשתי כבר, את פיצוייהם מכל השנים לאוצר ישראל.

התביעה של נכים אלה מתייחסת גם לזכויות השונות שיש לנכי המלחמה בנאצים ולא הזכירו עדיין לגביהם. תיקון זה הוא הגיוני וראויצונאלי ויש להשוות את הזכויות ולתקן את החוק כדי למנוע הפליות.

בין שאר התשובות שנותן האוצר ביחס לקיפוח המשווע יש גם טענה כי לא ניתן לשלם לנכי רדיפות הנאצים יותר מכפי שהשלמים לנכי צה"ל. טענה זו היא אבסורדית, כי נכי צה"ל מקבלים הרבה יותר, ואם אידך גיסא נכי צה"ל אינם מתנגדים כלל וכלל שיוטב מצבם של נכי רדיפות הנאצים.

ושוב מנקרת שאלה בקרב הציבור: האם בגלל העובדה כי היו משרידי השואה שנקלעו למתנות קפי-ריסין או במחנה אחר ועלו לישראל עם מלחמת השיח-רור או לאחריה והתיישבו בקרבתנו, חייבים הם להיות מופלים לרעה ולהיות מקופחים כן קשה? אמנם החוק תוקן כבר פעמיים, אך עדיין לא בא על תיקונו המלא והפער הוא עוד מאוד גדול, ועד מתי נשפוט עוול ולא ילון בנו צדק?

לכן הצעתי היא לתקן במסגרת חוק נכי רדיפות הנאצים כדלהלן: א. להאיל ברטרואקטיביות של תשי"ג לום הפיצויים לתושבי ישראל מ"5 במאי 1945; ב. להשיג וות תושבי ישראל את שיעור התשלום של הפיצויים לשיעור הפיצויים המשתלמים עליידי הממשלה הגר-

רק מתוך ההנחה היסודית לא האפשר קיום "הרצחת וגם ירשת" הגיעו גם בישראל לידי הכרה שיש לת-בוע פיצויים מהממשלה הגרמנית למען שארית הפליטה של אחינו בני ישראל, שמלבד שנשארו אחד בעיר ושניים במשפחה לאחר חיסול וכליה של קרוביהם היקרים, הם גם בעצמם סבלו בגופם, בממונם ובנכ-סיהם. מכאן ניתנו הרשות והאות לנרדפי הנאצים, שנפגעו בבריאותם והיו לנכים פיצוייהם הריכוז וב-מחנות כפייה של הנאצים, לתבוע ולקבל פיצויים מאוצר ממשלת גרמניה.

כאן נוצרו כמה גושים וקבוצות של נרדפי הנא-צים מקבלי הפיצויים. יש מהם שנמצאו ביום הקובע, היינו ב'1 באפריל 1947 לפי החוק הגרמני, באחד ממחנות הריכוז או עבודת כפייה בשטח הכיבוש הגר-מני, ואלה קיבלו ומקבלים את פיצוייהם ישיר מאוצר ממשלת גרמניה. ויש מהם המשתייכים לפי החוק הגר-מני לחוג התרבות הגרמנית, ואלה הם יוצאי גרמניה וארצות שונות שיכלו להוכיח כי יש להם קשר עם התרבות הגרמנית, קיבלו חינוך בגרמנית ודוברים בשפה הגרמנית — גם הם מקבלים את הפיצויים ישיר מהאוצר בגרמניה, ובכללם אלה שהגיעו לישראל בזמן יותר מאוחר והגישו מכאן את בקשותיהם לקבלת הפי-צויים. שיעור הפיצויים שלהם הוא בעד מינימום נזקי בריאות, היינו 25% נכות, בסך 277 מארק לחודש, והם מקבלים אותם ישיר מגרמניה. גם הם שולמו הפיצויים דטרואקטיבית מ"5 במאי 1945.

לעומת זאת שאר הנכים נרדפי הנאצים שהגיעו לישראל עד 1953 ושהו בישראל ב'1 באפריל 1957, היום שהנסת חוקקה בו את חוק נכי רדיפות הנא-צים, במדיה שאושרה להם קבלת פיצויים הם מקב-לים את אותם מאוצר ממשלת ישראל. זה נעשה על סמך הסכם שנחתם בין ממשלת ישראל לבין ממשלת גרמניה בשנת 1952 בלוקסמבורג, ולפיו קיבלה על עצמה ממשלת ישראל לשלם פיצויים לנכי רדיפות הנאצים הנמצאים בישראל ולמטרה זו קיבלה ממשלת ישראל סכום כללי של 3 מיליארד מארקים לשם פיצוי הנכים הנמצאים בישראל.

שתי עולות ורעות נעשו לנכים בישראל על-ידי הממשלה עם חקיקת חוק נכי רדיפות הנאצים בשנת תשי"ז—1957: א. הפיצויים שולמו בישראל דטרואק-טיבית רק מ'1 באפריל 1954, בעוד שלפי החוק הגרמני קיבלו ישר מגרמניה החל מ"5 במאי 1945. ההפרש הוא של 9 שנים; ב. נקבע להם שיעור כה נמוך לתשי"ג לום הפיצויים עד שאינו מהווה אפילו שליש מתשי"ג לום הפיצויים שמקבלים הנכים ישר מגרמניה. לדוגמה: אם היום מקבל בישראל בעל נכות של 25% כ"208 לירות לחודש, מקבל בעל נכות דומה ישר מגרמניה 277 מארקים. במטבע שלנו זה פחות משליש אחד לעומת שלושה שלישים.

מול הקיפוח המשווע הזה מתעוררות השאלות: על מה ולמה? מה פשעם של הנכים שהתיישבו ביש-ראל ושיתפו עצמם בבניין המדינה והשקיעו כוחות לפי-תוחה? למה יופלו כה קשה לרעה? האם אין אנו מרגישים כי אין אנו והירים בצו של "ואל תשכן באהלך עולה" ונותנים במשך שנים שעוול וקיפוח יהיו מנת-חלקם של נפגעים ונכים, שסבלו וממשיכים לסבול ממצב בריאותם הרעוע? הלא מהגרמנים אנו

מייים. זה לא רק עניין של כסף, יש פה גם בעיה פרינציפיונית, ואין לי יותר אורח רוח להתריע בנחת נגד הדבר הזה גם מעל במה זו.

יש עקרון של חישובים אחרים לאלה, שאיתרע מולם המפוקפק להימצא עדיין על אדמת גרמניה ב-1 בינואר 1947, ואחרים לאלה שברחו מיד מן התופת. החישוב לאלה שנמצאו באותו תאריך קובע על אדמת גרמניה הוא אחר מאלה שעלו על אניות מפעילים או גורשו לקפריסין או נדדו בשבילי הבריחה. אי-אפשר לקבל את העקרון שיש נכים שהממשלה הפדראלית הגרמנית משלמת בשבילם וכאלה שמשלם המסים הישראלי משלם, כביכול, בשבילם, ומכיוון שכך, מכיוון שמשלם המסים הישראלי משלם, כביכול, בשבילם, התגמול שלהם נמוך יותר.

חוק נכי רדיפות הנאצים, תשי"ז-1957, השאיר את הנכים האלה ברנטה נמוכה ביותר, כאילו רצתה ממשלת ישראל לעודד או אולי להכריח אי אלה נכים להצהיר כי הם שייכים לחוג השפה והתרבות הגרמנית Deutscher Kulturkreis כי אז מצב אלה ישופר על-ידי פיצויים מוגברים מהממשלה הפדראלית, ודי לביון ולהשפלה מן הבחינת האנושית ומן הבחינה היהודית.

החוק המוצע רוצה להטיל את עקרון הרטרואקטיביות על החלוקה בין המקבלים את הפיצויים מגרמניה לבין אלה המקבלים אותם מהקרית בת-ליאביב. אבל, רבותי חברי הכנסת, עקרון הרטרואקטיביות אי-ננו בא כדי להיטיב עם מקבלי התגמולים הנמוכים עד אימה מממשלת ישראל. אין הוא בא לשפר את מצבם של הנכים שסירבו ועדיין מסרבים להשתייך לחוג התרבות הגרמנית, אלא משאיר אותם במצבם העגום. העקרון המוצע רק מיישר את הקו, אבל לא לטובת המקופחים.

איני סבורה שאדם צריך לקבל פיצויים פעמיים בעד אותה תקופה עצמה — פעם אחת מגרמניה ופעם שנייה מממשלת ישראל, אך לדעתי צריך יהיה לעשות הכל כדי שאזרח ישראל לא יודקק לתגמולים מגרמניה במישורין מפני שהוא משתייך לחוג התרבות הגרמנית. התגמולים הניתנים לנכים פה, בישראל, אינם חסד אלא זכות ואין להטיל עליהם את כל כובד התוצאות מאותה מכשלה שהיתה ביסודו של הסכם לוקסמבורג.

נכי נרדפי הנאצים, שהצהירו על שייכותם לחוג התרבות הגרמנית, מקבלים מגרמניה בעד 25% נכות 700 לירות לחודש; ממשלת ישראל משלמת לנכה שהוא יהודי סתם, ללא "תרבות של העם העליון", 228 לירות לחודש.

הנכים שמקבלים תגמולים מגרמניה טוענים גם הם לקיפוח בגל הטיפול הכושל של ממשלת ישראל. הם לא מקבלים את מלוא הפיצוי אלא בין 20% ל-50% מן המגיע להם, ועתה הם צריכים להחזיר בין 15,000 ל-20,000 לירות כל אחד. הם טוענים שאין פרופורציה בין ההחלטה הגרמנית ובין הצעת החוק להחזר סכום מים.

הייתי מבקשת מוועדת הכספים, שאלה, כך אני משערת, תועבר הצעת החוק, לבדוק בדיק היטב נקודות אלה. אלה נקודות רגישות. אני יודעת שיש יהודים

מנית, היינו להגדיל בשני שלישים את סכומי התשלומים הניתנים לנכי רדיפות הנאצים בישראל; ג. להעניק הענקת מוחלטת לנכי רדיפות הנאצים בישראל אותן זכויות שנהנים מהן נכי המלחמה בנאצים. והיה אם ניענה לבקשות ולתביעות הצודקות של הנכים, נדע כי שפטנו צדק, עשינו חסד והאמת היתה נר לרגלינו.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לחברת הכנסת גרוסמן, ואחריה לחבר הכנסת לבנבראון.

חייקה גרוסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבר הופצה השמועה בקרב נכי רדיפות הנאצים כי יש החלטה להשוות את התגמולים של נכי רדיפות הנאצים לתגמולים המשתלמים לנכי המלחמה בנאצים. אני סבורה שהחלטה כזאת חייבת להיות. היא נכונה, ויש לברך עליה. מזמן התרעתי נגד שימת פדות בין סבל ובין גבורה. זכויות היסטוריות אינן נמדדות בלירות. נכה הוא נכה וצרכיו נמדדים לפי הנזקקות.

אדוני היושב-ראש, בישראל נחקקו 17 חוקים — שבעה-עשרה — הנוגעים לנכים, וזה על פני תקופת זמן ממושכת. חוקים אלה משתרעים על מאות עמור דים של תקנות. הממונים על חקיקת כל אחד ואחד מהחוקים אינם בהכרח בני-אדם או גופים הממונים גם על חוקים אחרים. נוצרה דיס-הארמוניה בין החוקים, נוצרו חוקים בהיסח הדעת, חוק חוק כתשובה אד-הוק לבעיה שמתעוררת. הגיע הזמן לעשות לאחדות החקיקה הדנה בנכים. יש למנוע מבנה מינהלי בירוקראטי של הרשות הנותנת תגמולים או פטורים. מבנה סטאטוטורי מסובך, מפוצל, יוצר אטומיזציה בלתי-מוצדקת בדרך הטיפול בנכים ומבנה בירוקראטי למימוש הזכויות. מכל מקום, מתקפה השיקום הרפואי, המקצועי והכלכלי של הנכה. דברים אלה נוגעים אמנם לכל סוגי הנכים, אולי פרט לנכי צה"ל, אבל כשמדובר בנכי רדיפות הנאצים נכון כל מה שאמרתי.

הציעו בחוק השוואת שיטת החישוב של התגמולים לנכי רדיפות הנאצים לזו של נכי המלחמה בנאצים. הדבר הוא בהחלט חיובי. אבל תמהני מדוע הבסיס לחישוב התגמול של נכי רדיפות הנאצים הוא הכנסתו של הפקיד הממשלתי בדרג הנמוך ביותר.

ועדיין נשארת פתוחה הבעיה של השוואת הזכויות. לא די להשוות את הבסיס של החישוב, אם כי זה חשוב וחיוני. מדוע לא ייהנו נכי רדיפות הנאצים מאותו פטור שנהנים ממנו נכי המלחמה בנאצים? — הנחות בתשלום מסים מוניציפאליים, הנחות בנסיעה בתחבורה ציבורית — דבר שהוא מקובל בכל ארצות אירופה שהיו כבושות על-ידי הנאצים — הנחות במס קנייה ובמס, הקלות במס רכוש, החזר מענק של 40% משכר לימוד בבתי-ספר על-יסודיים, הנחה בטלפון; היו גם זכויות שהיו ושהן מתקפחות עכשיו. מדוע שיעור הנכות המוכה לתגמולים את נכי רדיפות הנאצים הוא 25%, כאשר לנכי יתר חוקי הנכים חוק מכבר שיעור זה ודרגת הגובה המינימאלית המוכה לתגמול נקבעה ל-10%? אינני באה להתריע נגד העקרון של חישובים אחרים, אבל דיברו פה חברי הכנסת הנכבדים לפני, והדברים שאמרנו, לדעת, זועקים לש-

מהפיצוי שאושר לו. אין כל אחיזה לטענה שתיקון זה בא לתקן עוול או הפליה העלולים להיגרם לקבוצת נכים כתוצאה מהלכה שנפסקה בבית-המשפט העליון בערעור אורחי 101/73, ולפיה נכה שקיבל פדיון קיצ-בות לפי דיני גרמניה וגם תגמולים מאוצר המדינה רשאי להחזיק בשניהם. לא הלכה זו גורמת להפליה, אלא גישת הממשלה לתשלום פיצויים לנפגעים הנא-צים לסוגיהם. האמת היא שבית-המשפט העליון, בעיר-עור אורחי 101/73, קבע כי עד לתיקון משנת 1969 נכה שקיבל פיצויי נכות מגרמניה, עליו היה להחזיר את התגמולים שקיבל כאן. התיקון משנת 1969 ביטל עקרון זה, ובמקומו קבע את ההתחשבות לפי סעיף 3(א) או 3(ב), לפי העניין. על נכה שמקבל קיצבאות שוטפות שבעתיד וסכום לסילוק הקצבות שהצטברו בעבר חל סעיף 3(א). לפי מובנו החד-משמעי של סעיף זה זכאי הנכה להחזיק כ"פרמיה ניכרת" בסכום ששולם לו בעד העבר, וזכות האוצר במקרים אלה להפסיק את תשלום התגמולים בעד העתיד.

כמו כן קבע בית-המשפט העליון כי סעיף 1 בתיקון משנת 1973 היה הופך את הקערה על פיה לולא סעיף 9(ב) שבו, אשר מחזיר את המצב לקדמותו, כלומר, כפי שהיה לפני התיקון משנת 1973. סעיף 9(ב) קובע שהטבות שבה היה זכאי להן ערב תחילתו של חוק זה, לפי החוק העיקרי, והן עולות על אלה שהוא זכאי להן מכוח חוק זה, לא יפחתו או יופסקו מחמת חוק זה בלבד. פירושו של דבר שאם במקרה אחד או שניים נראה שהחלטה בסעיף מסויים יכולה לפגוע במישהו, הרי בשום מקרה אין זה יכול לפגוע בשום נכה. אלה בדרי יושב-ראש ועדת הכספים בזמן קבלת סעיף 9(ב), ותיקון זה נתקבל על-ידי הכנסת פה-אחד.

והנה עכשיו מוצע בסעיף 6 בחוק שלפנינו לבטל סעיף 9(ב). חברי הכנסת, השנה, כאשר אנו מציינים 30 שנה לנצחון על הפאשיזם, לא זו בלבד שלא צריך לפגוע בהשיגיהם של נפגעי הנאצים, אלא יש לפעול להגברת הדאגה להבטחת זכויותיהם של כל אלה שנפגעו על-ידי החיה הנאצית. עם זאת צריך לעשות הכל כדי שהגזנות והפאשיזם לא יחזרו עוד. אמנם הנצחון על הפאשיזם סלל את הדרך להתפתחות היסטורית גדולה ולנצחונות כביינים במאבק העמים לשיחרור לאומי וסוציאלי, כפי שאנו עדים לכך בזמן האחרון בדרום-מזרח אסיה ובפורטוגל, אבל עדיין יש סכנות. יש סכנות של ניאונאציזם, ויש עדיין מוקדים של מלחמה, ויש צורך בליכוד כל הכוחות כדי לבלום את הגזנות והריאקציה ולסלול את הדרך לשלום.

באשר להצעת החוק, בצורתה הנוכחית לא נוכל לתמוך בה.

היו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זידל, ואחריו לחבר-הכנסת ורדיגר, אחרון הרשומים לדיון זה.

הלל זידל (המפלגה הליברלית העצמאית) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו מו-גשת במועד היסטורי, במלאות שלושים שנה למיגור שלטון הנאציזם באירופה. בימים אלה פוקדים ניצולי השואה את מחנות ההשמדה בהעלותם את זכרם של עש-רות אלפים שהושמדו בכל אחד מהם. רבים שנתרו

שלא רצו לקבל פיצויים ואינם מקבלים אותם עד היום, אולי בגלל אותם סעיפים, אולי חלקם באופן פרינציפיוני אינם רוצים בהם כלל, אבל יש יהודים שאינם רוצים לקבל את הפיצויים בגלל אותם סעי-פים המבזים אותם, סעיפים מבזים הנותנים את טיב-ההנאה.

הלל זידל (המפלגה הליברלית העצמאית) :
זה נכון.

חייקה גרוסמן (המערך) :

זה נכון, אתה אומר, חבר-הכנסת זידל, אתה מאשר זאת. אני מודה לך.

כאשר ועדת הכספים תדון בהצעת החוק אני מב-קשת שהיא תזמין את נציגי האיגוד של נכים נרדפי הנאצים כדי שיוכלו להשמיע את טענותיהם. אני מבקשת גם להתייחס לחוק זה לא רק בעפרון העושה את החשבון על הגייר אלא גם מבחינת מהותו והנקודות הפגיעות והרגישות שצריך להתחשב בהן.

היו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבנבראון, ואחריו לחבר-הכנסת זידל.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו דנים בחוק נכי נרדפי הנאצים סמוך למועד שהכנסת תציין 30 שנה למיגור הנאצים.

גם ללא קשר עם ציון המאורע ההיסטורי הח-שוב עולם כולו, ובמיוחד לעם היהודי, צריך להת-ייחס לזכויותיהם של קרבנות הנאצים, של נכי רדי-פות הנאצים, בהערכה, בהתחשבות ובכבוד שהם ראויים להם, אבל, החוק המוצע בצורתו הנוכחית איננו מוכיח גישה כזאת, הוא עלול לפגוע בהשיגיהם ובזכויותיהם של חלק מנכי רדיפות הנאצים בטענה שיש כאילו רצון להשוות את התנאים לכול.

נכון, צריך לשים קץ לאפליה ולשוני בין גודל הפיצויים והזכויות בין קבוצות שונות של נכי רדי-פות הנאצים, אבל לא על-ידי ביטול זכויותיהם של אלה שלאחר סבל וטרדות השיגו אותם, אלא על-ידי מתן אותם הישגים ואותן זכויות גם לאלה שעדיין לא השיגו אותם, ובדרך זו להגיע למתן מלוא הזכויות לכל הקבוצות של נרדפי הנאצים הנמצאים בארץ. הממשלה היא שגרמה להפליה בין מקבלי הפיצויים מממשלת ישראל ובין אלה המקבלים את פיצוייהם במישרין מממשלת גרמניה. הגשת הצעת חוק בנושא זה, אמנם הצעת החוק הועברה לוועדת הכספים, אבל אינני יודע כמה זמן תהיה מונחת שם ללא דיון.

גם אילו לא היתה ממשלת גרמניה משלמת פי-צויים לנכי נרדפי הנאצים, לאנשים שעברו סבל רב — סבל פיסי ונפשי בתקופת שלטון הנאצים בגרמניה, בתקופה השחורה של ההיסטוריה האנושית — היתה חייבת ממשלת ישראל לדאוג לאנשים אלה ולפצותם על סבלם ונכותם. על כן אין כל הצדקה לסעיף 3(ה) בהצעת החוק שלפנינו הקובע שעל הנכה להחזיר לר-שות המוסמכת את כל התגמולים והתגמול הנוסף שקי-בל לפי חוק זה, גם אם נאמר שהסכום שהנכה חייב להחזירו לפי סעיף זה לא יעלה על שלושה-רבעים

אני פונה לשר האוצר ולמשרדו לגלות רוחב לב ורכות לגבי כל הנרדפים והנכים מרדיפות הנאצים וגם שה ליבראלית יותר לשארית הזפליטה.

היו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לחברת הכנסת ורדיגר, אחרון הגוֹמֵאמים בדיון זה.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעוד שלושה ימים יחוג העולם את יום הנצחון על הנאצים. ביום זה ימלאו שלושים שנה מאז סיום מלחמת העולם השנייה — מלחמה נוראה וטראגית, מלחמה שהושמדו בה במיתות משונות שישה מיליונים מאחינו ואחיותינו על-ידי החיה הנאצית האכזרית.

העולם חוגג, העולם צוהל את הנצחון ושוכח את זוועות המלחמה הנוראה. רק אנו, בני העם היהודי אשר שליש ממנו הושמד בה, איננו שוכחים ולא נשכח לעולם את אשר עוללו לנו הגרמנים האכזריים בשנות המלחמה הנוראה. שישה מיליונים נרצחו במיתות שונות ומשונות, ותמוך מאות אלפים — מתוך הקומץ הקטן שנשאר לפליטה — עשרות אלפים שבו מהמחנות והיערות שבורים ורצוצים ונכים לכל ימי חייהם, נפגעים מי בגופו ומי בנפשו, והשקע העמוק של ימי הזוועות והאימים נותן את אותותיו זה שלושים שנה. את המושמדים לא נחזיר לחיים — אותם נזכור לעולמיכם. להם ולנשאריהם לפליטה אנו חבים את החיים ואת תקומת המדינה היהודית לאחר השואה ושום פיצוי כספי לא יסכה את הסבל הנורא. על המדינה היהודית לשאת בנטל של העזרה אפילו לא היתה מקבלת את התמורה מהממשלה הגרמנית הפדראלית בהתאם להסכם משנת 1957.

חברי הכנסת, אנו דנים היום בהצעת תיקון לחוק גכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ה-1955. התיקון הזה גורע ואינו בא לתקן דבר לטובת הנפגעים. החוק בא בעצם "לתקן" את פסק-הדין של בית-המשפט העליון. וכך נאמר בפסק-הדין, בין השאר: אילו היתה הממשלה מקבלת תמונה נכונה על העניין — איש מן השרים לא היה מסכים לדבר בלתי-הוגן ובלתי-צודק ולעולל משווע כזה...

בעצם היה החוק המקורי בנוי על העקרון כי מי שקיבל או זכאי לקבל פיצוי נכות ממקור אחר אי-ננו זכאי לתגמולים על-פי החוק הישראלי. ב-1969 תוקן החוק באופן יסודי ולפי הצעת ועדת הכספים בוטל העקרון היסודי של החוק משנת 1957, שלפיו אין לקבל פיצויים על נכות גם בארץ וגם ממקור אחר. נקבעה התחשבות בין הנכה במשרד האוצר כך ששני הצדדים יפיקו תועלת מפיצוי הנכות שהנכה השיג בעצמו ובכוחותיו שלו משלטונות גרמניה. באופן ההתחשבות יש הבחנה בין קיצבאות לבין מענק. ההסדר שנתקבל ב-1969 יש לו הגיון פנימי ומתן תועלת הדדי לאוצר ולנכה, כי במקרה של קיצבה משתחרר האדם מתשלום תגמולים בעתיד ובמקרה של מענק — האוצר לא יכול לנכות מהתגמולים השוטפים את הקיצבאות השוטפות. ההחלטות כולן נתקבלו בבית הזה לפי הצעת ועדת הכספים וידועה משמעות הדברים.

בחיים, פגועים בגופם ובנפשם, שום פיצוי שבעולם לא יוכל לפצותם על סבלם הנורא. לכן יש בדיון זה משום סמליות כאשר הוא נערך במועד זה. שום פיצוי כספי, יבוא באשר יבוא, אינו יכול לטשטש את קרירות השואה ואת אשר אבד לעם היהודי במלחמת העולם השנייה.

חברי הכנסת, הצעת חוק גכי רדיפות הנאצים המונחת לפנינו מורכבת משני חלקים. על חלקה האחד סומך אני את ידי, כי הוא נועד להנהיג שיטת חישוב אחידה לגבי חוק גכי המלחמה בנאצים וחוק גכי רדיפות הנאצים וחותר להשוואת התגמולים של נרדפי הנאצים והלוחמים בנאצים. הסבל בימי מלחמת העולם השנייה פקד את כל היהודים. ומי אנחנו, בדורנו שלנו, שנפלה בין סובל לסובל, בין נכה לנכה? לכן הנני בביע את הערכתי על ההחלטה הנכונה להשוות את שיעור התגמולים המשתלמים לפי שני החוקים הנפרדים, ואני חושב שהיה רצוי לאחד את שני החוקים.

לעומת זאת אני מתנגד לחלק השני בהצעת החוק, הקובע כי על הנכים המקבלים את הפיצויים מגרמניה לפי דיני הפיצויים הקיימים בה, ואשר קיבלו גימלה שהשתלמה לפי החוק הישראלי, להחזיר לאוצר המדינה 75% מהגימלה שקיבלו בעבר. והתנגדותי נובעת מהנימוקים הבאים:

(א) מטרת החוק החדש היא לבטל את המסקנות הגובעות מפסק-דין של בית-המשפט העליון מ-22 בנובמבר 1973, כי אין מקום להחזרת כספים על-ידי אלה שקיבלו פיצויים מגרמניה, ולפי דעתי אין לחוקק חקיקה רטרואקטיבית המבטלת את פסק-הדין. (ב) לא ייתכן שחוק סוציאלי כלשהו יגרע מזכויות הנכים. (ג) מדובר על אנשים שגורל אכזרי פגע בהם. הם היו צריכים לעבור בדיקות רפואיות ונפשויות קשות, וביניהם כאלה שלקו במחלות נפש בשל אילוצם לחיות מחדש את התקופה הקשה ביותר בחייהם. למה איפוא להתחשבות הקטנונית עמם על-ידי האוצר? אם נניח שהסכום אשר הוזכר כאן על-ידי שר האוצר שיוחזר במשך שנים לאוצר הוא 60 מיליון לירות, האם הוא כל כך משמעותי שכדאי לנהל משפטים עם הנכים האלה? אני מציע לאוצר, עוד לפני שהחוק יועבר לוועדה, לבטל את הסעיף הזה. יורשה לי כאן להסתמך על דברי שר האוצר שנאמרו בכנסת בחודש יולי 1974 בתשובה לשאלתי, שהאוצר יציע תיקון לחוק. הייתי אז בטוח שהתיקון יהיה לקולא ולא לחומרא.

ברצוני להעלות הצעה נוספת הקשורה בחוק והיא לאפשר הרשמה נוספת לכל הנכים ברדיפות הנאצים אשר משום-מה לא ניצלו את החוק ולא הגישו תביעה לקבלת גימלה מאת משלטונות ישראל. לא ייתכן שבעת ששלטונות גרמניה איפשרו עתה רישום נוסף וסופי של תביעות לפיצויים, מונעת הממשלה שלנו אפשרות כזאת.

חברי הכנסת, שופטי ישראל מעירים מדי פעם בפעם בפסקי-דין שלהם על חוסר הליבראליות של הרשות המוסמכת בנושאים אלה ואף נוזפים בנוקשות של השלטונות, בין השאר בגלל סירובם להאריך מועדים להגשת תביעות לקבלת גימלאות.

שתנו לנכים ולנפגעים עקב פעולות הגרמנים בשנות השואה. על הממשלה לתקן את העוול ולהציע חוק אחיד אשר ישלב את כל נפגעי הנאצים תוך שוויון מוחלט בזכויותיהם.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, רק מש- פטים מספר לתשובה. פסק-הדין מ-1973 קבע כי לא נקבעה דרך להחזרת התגמולים ואין כל הגיון להבחין בין נכה שקיבל פיצוי מגרמניה לפני התיקון של 1973 לבין נכה שקיבל פיצוי לאחר מכן. אין הגיון בכך שאחד לא יצטרך להחזיר והאחר יצטרך להחזיר. העקרון צריך להיות שווה, ובשבילי גם 60 מיליון לירות הם סכום. אני אומר זאת לאותו חבר הכנסת ששאל, כאילו, מה הם 60 מיליון לירות. אין זה רק עניין של 60 מיליון לירות. אתה לא תוכל לעמוד בכך כי תצטרך להחזיר מה שקיבלו הנכים האחרים.

(חברי הכנסת ה. זיידל קורא קריאת- ביניים)

למה לנו להיכנס עכשיו לשאלה אם זה 10 שנים, 3 שנים או 2 שנים? זה יכול להיות פחות.

שיעור התגמולים של נכי רדיפות הנאצים הושווה בחוק זה לתגמולי נכי המלחמה בנאצים ונכי צה"ל. אני רוצה לומר שדרגה י' של הדירוג האחד, שהיא הבסיס לחישוב התגמולים לנכים, אינה הדרגה הנמוכה ביותר בדירוג הממשלתי. אני רק רוצה להזכיר לחברת- הכנסת חייקה גרוסמן, שדיברה על כך, שזה הבסיס גם לחישוב תגמולים של נכי צה"ל.

לגבי הצעתו של חבר-הכנסת הלל זיידל, לאפשר לנכים, שלא תבעו עד כה, לתבוע עתה — משרד האוצר דן בימים אלה בנושא זה והצעה מתאימה בנושא תו- גש לכנסת בזמן הקרוב.

אשר להצעתו של חבר-הכנסת שינמן: היא דומה להצעת חוק פרטית שהגיש בזמנו חבר-הכנסת לבנבראון. הצעה זו הועברה, בהסכמתי, לדיון בוועדת הכספים של הכנסת. גם יתר הדברים יוכלו להתברר בוועדת הכספים.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכס- פים של הכנסת.

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
יש הצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

היו"ר מ. בן-פורת:

מי שמצביע נגד ברור שהוא מצביע בעד החזרת הצעת החוק לממשלה. זו ההצעה השנייה. אולי נצביע על הצעה מול הצעה: ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלי- שית, וההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

בית-המשפט העליון שדן בנושא דחה את טענת אנשי האוצר — וזו גם מופיעה במבוא להצעת חוק זו — שלפי ה"ההלכה שנפסקה בזמנו גרמה להפליה בין מקבלי פיצויים". אם באמת חושבים שיש כאן הפ- ליה, הרי יש להציע לא את שלילת הזכויות מסוג אחד של נכים אלא את הרחבת הזכויות של הסוג האחר של הנכים ולהשוות את הזכויות של הסוגים השונים.

חברי הכנסת, ההפליה בין נכי רדיפות הנאצים לבין נכי המלחמה בנאצים — דבר אשר לא אותה הועלה מעל במה זו — הוא עוול חמור הזועק לשמיים. אין עוד מדינה המבחינה בין שני סוגים אלה של נכים. רק אנו בישראל קבענו חוקים נפרדים להם. בכל המדינות שקיים בהן חוק נכי רדיפות הנאצים והמלחמה, כולם נכללים בקאטגוריה אחת של נכים — אלה שנל- חמו בנאצים ואלה שהנאצים נלחמו בהם. אין שום הבדל בין אלה שלחמו כפארטיזאנים ביערות לבין אלה אשר נספו במחנות המוות. מדוע הגישה של איפה ואיפה.

אדוני היושב-ראש, קביעת שני חוקים נפרדים לנכי המלחמה בנאצים ולנכי רדיפות הנאצים והמאבק העקשני של הממשלה לא להיכנע ולא לקבל את הגישה האומרת כי כולם שווים בזכויותיהם הם פגיעה קשה לא רק מן הצד החמרי אלא גם פגיעה מוסרית ונפשית כאחד.

ההפליה השנייה, אולי הקשה שביניהן, היא זו הקיימת בין הנכים המקבלים את הפיצויים מגרמניה במישרין ובין אלה המקבלים אותם מממשלת ישראל. לראשונים משתייכות שתי קבוצות — אלה שהיו ביום הקובע לפי החוק הגרמני דהיינו ב-1 באפריל 1947 בשטח הכיבוש בגרמניה ונכים אשר נפגעו בבריאותם ומשתייכים לפי החוק הגרמני לחוק התרבות הגרמנית, קבוצה אשר בה עוסק התיקון המוצע. לסוג אחרון זה שהזכרתי משתייכים גם אלה אשר הגיעו לישראל במועד מאוחר יותר, אך הגישו בקשותיהם לפיצויי ישיר מממשלת גרמניה. שני סוגים אלה נשארו בטיפול ישיר של האוצר הגרמני והם מופלים לטובה לגבי נכים אשר מקבלים את תגמוליהם ממשרד האוצר הישראלי לפי חוק נכי רדיפות הנאצים. אבל לא על ההפליה לטובתם אני מתרעם אלא על ההפליה לרעת מקבלי הפיצויים מקופת אוצר מדינת ישראל.

חברי הכנסת, לא די שהכנסת חקקה את חוק נכי רדיפות הנאצים רק בשנת 1957, באיחור של תשע שנים, היא יוצרת גם הפליה שלא במקומה. בעוד שה- גרמנים שילמו שטרוראקטיבית משנת 1945, התחיל האוצר שלנו לשלם משנת 1954. התשלומים גם הם בשיעור נמוך בהרבה מהשיעור שמקבל נכה המקבל פיצויים ישיר מגרמניה, וזה מתבטא בתשלום של שליש ואף פחות ממה שמקבלים הנכים המקבלים את הפיצויים מגרמניה.

גם לאחר התיקונים והשיפורים — ויש לציין לטובה שחלה גם כאן התקדמות — ההפרש הוא עדי- יין בפחות ממחצית וההפליה נמשכת.

בסיכום, אני מציע לממשלה ליטול חזרה את הצעת התיקון לחוק ולדון במכלול הנושאים הקשורים לגי-

חוברת כ"ו, ישיבה קס"ח, כ"ד אייר תשל"ה (5 מאי 1975)
— חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 4) (בן-פורת) —

הנאצים (תיקון מס' 4), תשל"ה—1974, לוועדת
הכספים נתקבלה.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, הישיבה הבאה מחר, בשעה 16.00,
לא בשעה 15.00. ישיבה זו נעולה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לוועדת הכספים

— רוב

בעד ההצעה להחזיר את הצעת
הצעת החוק לממשלה

— מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי רדיפות

הישיבה ננעלה בשעה 19.14.